

Verskuns vir Graad 10 Huistaal

Studiewerkgids

Memorandum – moontlike antwoorde

Thumela – Elmé Barnard (bl. 6)

1. Dit beteken om 'n boodskap aan iemand te stuur. "gepos"
2. Eie antwoord, bv. "send" (Engels), "stuur" (Afrikaans), "romela" (Tswana).
3. In die eerste deel (r. 1–17) word die skoolverlater se aksie waargeneem, in die tweede deel (r. 18 en 19) die reaksie van die onderwyser op die leerder se optrede, en in die derde deel (r. 20–22) word die gedagtes van die spreker/waarnemer aan die leser bekend gemaak.
4. Wat gebeur is universeel. Dit gebeur jaarliks by baie skole wêreldwyd. Dit kan enige onderwyser wees.
5. Vreugde/blydskap omdat die laaste skooldag uiteindelik aangebreek het.
6. "en vir oulaas gemaak ernstig" (r. 3)
aa-assonansie
7. Die leerder en onderwyser gee albei voor om op te tree soos normaalweg van hulle verwag sou word, "gemaak" (ernstig/geskok).
8. Personifikasie
9. Die skoolvak Geskiedenis; die geskiedenis van die leerder se skoolloopbaan wat verby is.
10. Eie gemotiveerde antwoord, bv.: Nee, iemand anders kan dit weer gebruik en 'n mens gooi nie boeke weg nie. Of: Ja, niemand wil uit 'n ou boek leer nie en as 'n mens klaar is met skool wil jy nooit weer iets met jou handboeke te doen hê nie.
11. Die skoolverlater is onseker oor wat op hom/haar wag. Dit word uitgehef met die tipografiese wit en alleenplasing van die woord.
12. "verlate skoolvierkant"
13. Die skoolverlater is bly dat sy/haar skoolloopbaan verby is.
14. Die suggestie is dat die onderwyser nie die leerders sal mis nie/nie deur die handeling van die leerders geraak word nie. Of dit kan beteken dat hy verstaan hoe die leerder voel en slegs voorgee om geskok te wees omdat dit sy taak as onderwyser is; hy draai weg omdat dit nie meer sy werk is om die leerder te berispe nie.
15. 'n Ander, jonger leerder wat kyk wat gebeur.
16. Die jy verlaat die skool terwyl die spreker nog 'n leerder in die skool is. Die spreker sal waarskynlik anders optree, want in die laaste twee reëls wonder hy/sy of die twaalf jaar op skool dan niks vir die matriekleerder beteken het nie. Die implikasie is dat skool vir die spreker iets beteken en dat hy/sy nie net bly sal wees wanneer skool verby is nie.
17. "Thumela" kan iemand se naam wees, maar dit beteken ook "stuur", "oordra" of "versend". Aan die einde van hulle matriekjaar word leerders deur die skool oorgedra of gestuur na die volgende, volwasse fase van die lewe.
18. Die gedig het geen vaste eindrympatroon nie, geen vaste versreëllengte nie. Geen hoofletters en leestekens kom in die gedig voor nie.
19. Eie gemotiveerde antwoord, byvoorbeeld: al die matrieks en onderwysers moet vir oulaas saamkom, amptelik of informeel; die matrieks kan vir die skool konsert hou; die matrieks teken op mekaar se hemde; ouers en matrieks word genooi na 'n laaste, spesiale saalbyeenkoms.

Dit spook hier woos met nuwemaan – Boerneef (bl. 9)

1. Die ruimte is "hier" en die tydsaanduiding is "met nuwemaan".
2. Die gedig gaan handel oor spokery op 'n sekere plek wanneer dit nuwemaan is.
3. Eie antwoord, bv.: Daar word gedans met spoke ("spokewals" en die spreker waarsku dat 'n mens nie met spoke moet dans nie. OF: Nee, eintlik gaan die gedig oor 'n dans met die dood.
4. Jy moet jouself versterk om die spokery te hanteer, "drink die kruie sluk die als".
5. Die paarrym in die gedig vorm koelette.
6. Die inhoud word ook basies verdeel in koelette. Elke koeplet gee 'n ander gedagte weer.
7. Koeplet 1: Dit spook tydens nuwemaan.
Koeplet 2: Drink kruie om jou teen die spokery te staal.
Koeplet 3: Die gebeure vind by Orlandini se werf plaas.
Koeplet 4: Daar word deurnag feesgevier.
Koeplet 5: Daar gaan met die dood/spoke gewals word.
8. Die paarrym ondersteun die wals (ook die enjambement wat vloeiendheid bewerkstellig).
9. "spokewals", "wisselwals"
10. Albei verwys na dieselfde maanfase.
11. Dit is baie donker met nuwemaan/donkermaan, wat bydra tot die spokerige atmosfeer.
12. 'n Spokerige/onwerklike/speelse stemming heers, "spokewals". "woes" dui daarop dat die spreker met die spoke spot.
13. Dit spook nie so woos met nuwemaan as wat dit met donkermaan spook nie.
14. Dit kan dui op die bitter ervaring wat op die aangesprokene wag en waarvoor hy/sy moet regmaak.
15. Eie gemotiveerde antwoord, bv. Ja, want 'n mens het versterking nodig voor jy met spoke dans. OF: Nee, niks sal help as jy met spoke dans nie.
16. Die besonderhede wat gegee word – die dans met die spoke vind plaas op Orlandini se werf en daar word verwys na 'n karakter, Poljon.
17. Dit kan na tabak verwys en kan ook verwys dat dit nie die waarheid is wat vertel word nie.
18. "nuwemaan", "donkermaan"
19. Die teenstelling word ingelei: daar word nie net feesgevier nie.
20. "[W]isselwals" dui op die dood – 'n mens sal net met spoke dans as iemand dood is.

Allerliefste, ek stuur vir jou 'n rooiborsduif – Breyten Breytenbach (bl. 12)

1. "Allerliefste"
2. Dat hierdie gedig oor 'n besondere geskenk, 'n duif, handel wat aan 'n geliefde gestuur word. 'n Mens verwag dat die rooiborsduif iets sal simboliseer.
3. Eie gemotiveerde antwoord van die leerder. Bv. Ja, want die spreker verduidelik wat hy met "rooiborsduif" bedoel. OF Nee, want die gedig gaan nie oor 'n fisieke duif nie.
4. Eie antwoord. Bv. "Allerliefste, ek stuur vir jou 'n rooiborsduif", want dit is hoe almal die gedig ken. OF: "(soos van vlerke)", want dit is die beeld wat die sterkste simboliseer hoe groot sy liefde vir haar is.
5. Die gedig begin met 'n apostroof/iemand (die allerliefste) wat nie teenwoordig is nie, word in die gedig aangespreek: "Allerliefste".
6. Die duif is die tradisionele boodskap van onskuld of vrede terwyl die rooiborsduif hier veral die simbool is van liefde. 'n Posduif dra 'n boodskap, die rooiborsduif is hier die boodskap.
7. Geen vaste eindrymskema nie. Dit sluit aan by die gesprek van die spreker wat nie in rymformaat gevoer word nie.
8. Die boodskap sal by die geliefde uitkom, want niemand sal die duif skiet nie. Die jagters sal dink dit is die son.
9. Die woord kan na die spreker se liefde verwys. 'n Metafoor.

10. Die boodskap is net so kragtig soos die son.
11. "ek weet"
12. **Rooi** wat op die krag van die boodskap dui. **Groen** en **bruin** dui op 'n positiewe boodskap wat lewegewend is (die verwysing na die invloed op die oseane en bome), terwyl **wit** die suiwer liefde kan beteken wat die spreker vir die aangesprokene koester.
13. 'n Trouing
14. "want"
15. Die spreker vergelyk sy liefde vir die aangesprokene met 'n engel wat by die aangesprokene sal bly (r. 10), met "vlerke" (r. 11) en dat die liefde "wit soos 'n engel" (r. 11) sal bly.
Die spreker suggereer met die vergelyking ("my liefde ... soos vlerke") dat sy liefde koesterend, beskermend is en dat die aangesprokene in dié liefde sal floreer.
16. Die woord "engel" is in r. 10 en 11 min of meer onder mekaar geskryf.
17. Vlerke (van die duif en die engel). "vlerke" in die tweede strofe verwys terug na en bou voort op die beeld van die duif in die eerste strofe. Die duif as boodskapper van die liefde het vlerke wat die geliefde altyd sal toevou/koester en beskerm.

Hansie en Grietjie – Eveleen Castelyn (bl. 15)

1. Interteks of intertekstuele verwysings. In die teks word na die sprokie Hansie en Grietjie verwys.
2. Die verwagting is dat die gedig oor die sprokie sal handel. Dié verwagting word deels gerealiseer aangesien die gedig 'n moderne, ongelukkige weergawe van die sprokie is.
3. Geen hoofletters word gebruik, daar is nie 'n vaste eindrymskema nie, die versreëllengtes is nie dieselfde nie.
4. Bv. die herhaling van woorde en frases; daar kan ook wel woorde wees wat rym. Hier bind die intertekstuele verwysings die gedig tot 'n eenheid saam.
5. "daar was eendag"
6. Die gedagte word beklemtoon dat die maan nie dieselfde een is as dié in die sprokie wat die pad verlig nie.
7. Dit vestig die aandag op wat volg.
8. "stiefmammies en -pappies"
9. Metafoor. In die sprokie is dit 'n wit voël/duif wat die pad huis toe wys.
10. Terwyl die verwagting is dat die kinders soet moet gaan slaap, het hulle nie soet gaan slaap nie, maar weggeloop en oor die relings na hul dood geval.
11. Die lewe is duur en dikwels moet albei ouers werk om genoeg geld vir die gesin te verdien. Hulle kan dus nie genoeg aandag aan hulle kinders gee nie. Ons materiële samelewing beteken egter dat kinders emosioneel verwaarloos word.

laat die kind kom – Adriaan Coetzee (bl. 18)

1. Die kleinletters sluit aan by die vryeversvorm waarin die gedig geskryf is.
Of: Die leerder kan sy eie geskikte antwoord aanbied.
2. Vrye vers. Geen leestekens kom in die gedig voor nie, die versreëllengtes verskil en die gedig het nie 'n vaste eindrymskema nie.
3. Reël 1–5 verwys na die Afrikaansklas en die uitnodiging wat aan die kind gerig word om na die Afrikaansklas te kom. Reël 6 en 7 verwys na die waardes wat met leerders in die Voorligtingklas bespreek word. Die laaste inhoudelike deel, r. 8–10, verwys na diegene wat teen die onderdrukking in opstand gekom het.
4. Dit maak dit universeel. Daar word na alle kinders verwys.
5. Iemand wat aan 'n skool verbonde is/'n onderwyser. Wanneer die klasse en skoolsaal genoem word, word die voornaamwoord "my" gebruik.
6. Leipoldt is 'n Afrikaanse digter en skrywer uit die dertigerjare. Hy het ook oorloggedigte geskryf.

- 7.1 "in swak skrif op rooi karton": s-alliterasie
- 7.2 Die swak skrif/antitese met Leipoldt se skrif (gedigte) word uitgehef.
8. "landmyne", "handgranate", "halssnoere"
9. "naas plakkate van landmyne en handgranate"
- 10.1 Dwaashede/wanpraktyke van die mens word bespotlik voorgestel. So word daar kommentaar daarop gelewer.
- 10.2 Die kind word nie toegelaat om kind te wees nie, maar word geleer van geweld.
11. Die woord "halssnoer" kan enersyds na juweliersware wat om die nek gedra word verwys, en andersyds na 'n wyse waarop mense vermoor kan word (wanneer 'n rubberband met petrol gevul om iemand se borskas forseer word en aan die brand gesteek word – halssnoer metode/"necklacing").
12. Nie een van die betekenis behoort bespreek te word nie. 'n Voorligtingklas moet 'n kind voorberei om 'n goeie lid van die samelewing te wees en juweliersware behoort ook nie daar bespreek te word nie.
13. Albei het geveg om die vryheid van hul mense in verskillende tydperke in die geskiedenis van Suid-Afrika.
14. Die uitnodiging wat aan die kind gerig word, in die verskillende ruimtes, word so beklemtoon. Die herhaling van die intertekstuele verwysing beklemtoon ook die kind as onskuldige wese wat gekoester moet word.
15. Die uitnodiging wat aan die kinders gerig word, kom in die Christelike Bybel voor (Lukas 18:16 en die woorde: "hoe groot is U", is in die NG Kerk se *Liedboek* as Lied 464 opgeneem).

Kombuis – Corné Coetzee (bl. 21)

1. Die verwagting is dat die gedig oor 'n kombuis/kosmaak of dergelike kombuisaktiwiteite sal handel. Eie gemotiveerde antwoord van die leerder. Bv. Ja, want die kombuis is die simbool van die huisvrou se lewe. OF Nee, want die gedig gaan nie regtig oor kosmaak nie.
2. Koeplette
3. *aa bb cc dd aa ee ff*
Paarrym
4. **v(f)**-alliterasie
Die funksie is om die aktiwiteite/flukse handeling van die spreker te beklemtoon.
5. Die vrou van die huis.
Dit kan afgelei word uit dit wat die spreker in die gedig sê.
6. "Gretig". Die inversie beklemtoon die ingesteldheid van die spreker wanneer sy haar kombuistake verrig.
7. "As die muis dik is, is die meel bitter."
Die woordspeling kan op die vrou se veranderende gesondheid teenoor die kombuis dui, dit is nie meer vir haar lekker om te kook en bak nie; sy het dit nou al te veel gedoen.
8. Letterlik kan dit bv. 'n "baksel" beskuit in die oond beteken. Figuurlik kan dit beteken dat die vrou swanger is.
- 9.1 Dit voel vir die spreker asof sy geen ander opsie het as om die kombuistake te doen nie. Sy is in 'n blik gedruk.
- 9.2 Eie antwoord. Bv. Ja, waarskynlik voel alle huisvroue partykeer so omdat hulle nie tyd het om ander dinge waarin hulle belangstel te doen nie. OF: Nee, baie vroue voel dis 'n roeping om huis te hou en kinders groot te maak.
10. Die spreker se kos is soms suksesvol is en ander kere minder suksesvol. Die sinspeling in r. 6 met "verbrand" en "verbrou" is dat sy die basiese kombuistake en die grootmaak van kinders as onsuksesvol beleef.
11. "afknyp", "afskraap", "afmaak"
12. "behep"

13. Die polisindeton (herhaling van “en”) beklemtoon die sleurtake wat die spreker in die kombuis verrig en haar ongelukkigheid daarmee.
14. Onomatopoeie (“sis”). Die spreker voel onvergenoeg in die kombuis.
15. Vergelyking: “soos”
16. Die spreker praat nie meer nie, maar bly eerder stil.
17. Die spreker vind haar take nie interessant/n uitdaging om af te handel nie.
18. Die vergelyking dui op die spreker wat geleidelik vrede met haar omstandighede maak.
19. Die spreker is aanvanklik entoesiasies, later kom sy in opstand, maar uiteindelik aanvaar sy die huissake wat verrig moet word.
20. Enige gemotiveerde antwoord. Bv. Hou net uit, as die kinders eers groot is, sal jou lewe verander. OF: Kry hulp sodat jy soms kan wegkom uit die huis. OF: Gaan spreek ’n sielkundige sodat jy nie jou frustrasie op jou kinders en man uithaal nie.

plaasroman II – Toast Coetzer (bl. 24)

1. Die titel dui daarop dat hierdie gedig oor ’n storie gaan wat op ’n plaas afspeel en dat dit ’n tweede aflewering is (II). Die verwagting word geskep dat dit eerder in die vorm van ’n roman, dus deur beskrywing, oorgedra sal word.
2. Die gedig word ’n prosagedig genoem omdat ’n verhaal in die gedig vertel word. Eie gemotiveerde antwoord van die leerder. Bv. Ja, want ’n storie word vertel oor die verloop van die boer se lewe op die plaas. Dit het langer versreëls as ’n gewone gedig.
3. Vrye vers. Die gedig het nie ’n vaste eindrympatroon nie en geen hoofletters en leestekens kom voor nie.
4. s-alliterasie. Die milieu (son wat sak en die stof) word beklemtoon.
5. Die eienaar van/iemand op die plaas.
6. Die verhaal van die plaas word in r. 1–8 aan die hand van die verskillende seisoene en die waterryke tyd beskryf. In r. 9–16 gee die spreker die droogte en die gevolge van die droogte weer. In die laaste deel (r. 17–21) word die redes vir die moontlike besluit vir die selfdood van die spreker gegee.
7. Metafoor (“bruin Desemberwater”). Die reënseisoen. Somer.
8. “bulder”
9. Die ruimte waarin die gedig afspeel, is ’n plaas in die distrik Cradock. “kootsmitshoek” en “loskop”.
10. Klanknabootsing/onomatopoeie. Die herfswinde wat waai en deur die blare ritsel, word aangedui.
11. Vrolikheid. Die “swygende alwyne” kontrasteer met die irisse se vrolikheid.
12. By [E]landsdrif moet daar water wees, want ’n drif is normaalweg die plek in ’n rivier waar ’n mens kan deurkom. Die naam voldoen nie aan die verwagting nie, want dit is met stof en nie water gevul nie: “iemand stof uitrustry by elandsdrif”.
13. Die skape probeer wegkom van die plaas af om groener weivelde te soek.
14. Die beeld van knaagdiere word gebruik om aan te dui dat die spreker nie van sy herinneringe kan ontsnap nie.
15. [B]alklepdae beteken water is nie vryelik beskikbaar nie, want dit reën nie. Balkleppe word aangebring om watervloei na byvoorbeeld krippe te beperk.
16. Die spreker besin of dit die moeite werd is om te lewe as al wat jy onthou die swaarkry van die droogte is.
17. Eie gemotiveerde antwoord van die leerder. Bv. Ja, persoonifikasie en metafore word elders ook gebruik.
18. “dan twyfel die son teen twee-uur” (r. 14) en “die son swyg” (r. 20). Die son wat twyfel sluit aan by die spreker wat besin/wonder/twyfel oor of dit die moeite werd is om te lewe. Wanneer die son swyg, wat kan beteken dat daar steeds geen teken is van reën nie of dat hy nie meer in voeling is met die natuur nie, besluit hy finaal.

gebed vir die mens – Elizabeth Conradie (bl. 27)

1. Die titel dui daarop dat 'n gebed vir al die mense gedoen word. "amen"
2. Vrye vers. Die gedig het nie 'n vaste eindrympatroon, versreëllengte en strofepbou nie.
3. Ja, want die spreker "gesels" met God.
4. "God"
5. "allerhoogste"
6. God het alles op aarde en in die heelal gemaak (ook die mens) en ken en beskerm die mens.
7. Beskerm asseblief die mense op die aarde.
8. "heelal"
9. Die stede is op elkeen van die vastelande geleë en so word na die hele aarde verwys.
10. Die mens het die wêreld met tegnologie/kommunikasie oorwin.
11. Eie gemotiveerde antwoord van die leerder. Ja, want tegnologie het groot vooruitgang gebring. OF Nee, die mens fokus so op tegnologie dat hy al eensamer word.
12. Vergelyking. Die spinnekopdrade sluit aan by die wêreldwye web se seine waar die web die woordspeling met spinnekopdrade is.
13. Terwyl God die heelal geskep het, en by implikasie getem het, het die mens ook die heelal getem (met kommunikasietegnologie).
14. "want"
15. Die woord "familiariteit" kan die negatiewe betekenis hê van vrypostigheid of opdringerigheid en die positiewe betekenis van vertroulikheid – dat daar 'n goeie verhouding bestaan/jy goed bekend is met iemand anders.
16. Kommunikasietegnologie word algemeen gesien as 'n goeie ding, maar dit is nie noodwendig nie. Deur middel van kommunikasietegnologie leer ken mense mekaar en maak jy baie "vriende", byvoorbeeld op Facebook, Twitter, Snapchat of Instagram, maar eintlik word jy net eensamer omdat jy mense net oppervlakkig ken en later nie weet wie jou ware vriende is nie. Daar gebeur ook slegte dinge op sosiale media en die kommunikasietegnologie kan inbreuk maak op mense se privaatheid.
17. "alleen" en "bang"
18. Deur die alleenplasing van die woord "alleen".
19. Die woord "amen" is 'n woord waarmee 'n gebed afgesluit word; dus sluit dit by die woord "gebed" in die titel aan.

Google Golgota – Johann de Lange (bl. 30)

1. Die gedig se titel verwys na die koppie Golgota waar Christus gekruisig is.
2. Die woord "Google" kan as 'n werkwoord beskou word; dus kan die opdrag wees om die plek Golgota te google.
3. Dit is deel van SMS-/Tweetertaal. "Twitter" en "SMS"
4. Die gekursiveerde woorde bevat 'n SMS-boodskap wat die spreker ontvang het en wat die rede vir die skryf van hierdie gedig is.
5. "Was"
6. Die verwagting is dat die mens Christus in die werklike lewe sal volg, maar hier noem die spreker dat Christus op Twitter/die sosiale media gevolg word.
7. Nee, want "vriend" verwys hier na 'n Facebook-volgeling van 'n beroemde.
8. 'n *Blogger* wil hê soveel moontlik internetgebruikers moet sy/haar *blog* lees, om advertensies te lok en geld te verdien. As hy/sy 'n *scoop* het, sal meer mense dit lees.
9. Die eerste berig wat oor die Golgota-kruisiging die wêreld ingestuur word.
10. "boek- en filmregte"

11. Die woord verwys na 'n kort klankgreep, hier Christus se mees sensasionele of opspraakwekkende woorde aan die verslaggewers. Die woordspeling is dat die klankgreep op die pyn van die kruisiging sal fokus (en nie op die dieper betekenis daarvan nie).
12. "Global warming" verwys na aardverwarming. Dit is nie van pas om iemand wat op pad is na sy kruisiging daarvoor te vra nie.
13. Hiperbool
14. Daar sal webwerwe begin word/die nuus van die kruisiging sal op webwerwe publiseer word.
15. "witter as sneeu" verwys na Jesaja 1:18.
16. "kleed weer witter as sneeu". Vergelyking.
17. Die gedig spot met die moderne samelewing wat ingestel is op die sensasionele en die voordeel wat ons self uit iets kan kry. Ons dink nie oor die dieper betekenis van dinge nie, maar fokus net op die mees opspraakwekkende aspek daarvan.
18. Die spreker vra in die slotstrofe dat Joan (moontlik Joan Hambidge) aan hom/haar aandenkings moet stuur.
19. Hy wil dit verkoop en geld daaruit maak.
20. Eie antwoord binne konteks van die gedig. Bv.: Die moderne mens het vergeet waaroor die kruisiging van Jesus gaan en sou vandag geld daaruit probeer maak het.

Marilyn Monroe: foto buite beeld – Johann de Lange (bl. 33)

1. Die titel verwys na private foto's wat van die silwerdoeklegende Marilyn Monroe geneem is.
2. "legende", "foto's", "hier is sy ...", "hier eet sy ...", "Bestellings loop flink"
- 2.1 Marilyn Monroe se lewe word deur die persoonlike aard van die foto's ontbloot.
- 2.2 Die manier waarop Monroe blootgestel word, is deur foto's ("kiek") wat van haar gepubliseer is.
3. Eie gemotiveerde antwoord. Bv. Ja, hy wou dalk regtig vir mense wys daar is meer aan Marilyn Monroe as die beeld wat ons van haar het. OF: Nee, as hy regtig haar vriend was, sou hy haar privaatheid beskerm het.
4. "glo"
5. Die foto's in die roeiboot en waar sy 'n "hot dog" saam met haar man eet.
6. Die gelukkiger tye waarvan die spreker praat, gaan beskryf word in die daaropvolgende versreëls.
7. Arthur Miller is haar derde man. "Arthur is my lewe".
8. Monroe se selfmoordpogings, mislukte huwelike en depressie staan in teenstelling met die gelukkige foto's.
9. Dit kan verwys na skote wat nieamptelik geneem is, foto's wat meer persoonlik van aard is.
10. Die woord "sreen" word tussen aanhalingstekens geplaas en in die parentese word bygevoeg dat dit die mening van die uitgewer is.
11. Die "uitgebrande ster" teenoor die "vreugdevolle" en "selfversekerde" Marilyn Monroe in haar privaatlewe skep die kontrasterende stemmings van hartseer/depressie teenoor vreugde.
12. Personifikasie: "n skielike sug warm lug".
13. Die foto's is sprekend genoeg om die private beeld van Monroe te skep.
14. Hiperbool. Eie gemotiveerde antwoord, bv. Ja, ons het nou baie meer insae in haar private lewe. OF: Nee, ons weet nog glad nie alles van haar nie – die foto's het nie onderskrifte nie.
15. Dit sluit aan by die subtitel van die gedig in die digbundel, "n optelgedig" – dis asof die spreker dinge bymeekaartel.
16. Daar word nie foto's van die ander liefdes of huwelike van Monroe in die boek publiseer nie.
17. Die uitgewer se woorde beklemtoon die boodskap – dat dit op die ou end net daarvoor gaan om geld te maak uit Marilyn Monroe se privaatlewe.
18. Mense se privaatlewens word uitgebuit vir geldelike gewin.

Rietfontein – I.D. du Plessis (bl. 37)

1. Die titel verwys na die ruimte/plek waar die gebeure afspeel.
- 2.1 'n Ballade
- 2.2 Die gedig handel oor liefde, haat en wraak en daar is 'n refrein in die gedig. Herhaling van klanke kom voor en daar is 'n sterk ritme.
3. In r. 49–52 word die eerste strofe, herhaal wat op die herhalende inhoud dui.
4. Die gebeure, moord van die verliefdes wat 'n somber stemming tot gevolg het.
5. "haat", "lus" en "liefde"
6. Terwyl daar liefde en lus tussen die verliefdes heers, is die bose wat teenwoordig is, vol haat.
7. Personifikasie in die maan wat verbleek wanneer hy die verliefdes teenoor die bose aanskou.
8. "gearmd"
- 8.1 "ruis"
- 8.2 "geruisloos"
9. Die woord "confetti-bloeisels" is 'n woordspeling op die *confetti* wat met 'n huweliksbevestiging oor die paartjie gestrooi word en simbolies van voorspoed en geluk is.
10. Hulle geluk sal van korte duur wees.
11. Leerder se gemotiveerde mening.
12. Die "ander" word as 'n swart gestalte naby die bloedbevlekte bloeisels beskryf. Die beskrywing skep spanning.
13. Die maan wat in die eerste strofe "blond" was, is nou "bleek". 'n Vraag word in r. 19 en 20 gevra en nie beantwoord nie. Die "huiwering" van die bome en die herhaling van die eerste twee reëls aan die einde van die strofe versterk die spanningsvolle atmosfeer.
14. "salig", "verrukking", "liefde", "vrolik"
15. 'n Liefdevolle emosie kom in r. 25–28 voor. Die paartjie wat dood op die bloedbevlekte bloeisels lê, is hartseer en kontrasteer met die emosie in r. 25–28.
16. "Doelbewus gaan" (r. 32)
17. Die bome bewe uit vrees vir wat gaan gebeur.
18. Die woord "kortstondig" en "enkel uur" dui daarop dat die paartjie nie lank bymekaar was nie.
19. Die dood van/moord op die paartjie.
20. "skuldbewus"

Sprokie vir 'n stadskind – Koos du Plessis (bl. 41)

1. Kwatryne
2. Die verwagting is dat die sprokie wat vertel word met die stadskind se ervaringswêreld verband sal hou en vir 'n stadskind vertel word. Al die beelde wat gebruik word hou verband met die stad en die spreker probeer 'n nuwe sprokie vertel waar die kind ook in die stad geluk kan vind.
- 3.1 'n Metafoor wat daarop dui dat die reën soos stof en roet is, dus besoedel is.
- 3.2 Dit hou verband met die stadsomgewing, waarna reeds in die titel verwys word ("stadskind"). Dit gee ook onmiddellik die voorwaarde vir die vind van geluk, vir die waar word van die sprokie – wanneer die reën nie meer uit stof en roet bestaan nie.
- 4.1 "swart riviere"
- 4.2 "kranse van beton"
5. Die kind moet die neonboog vind voordat die sprokie vertel word.
- 6.1 Aan die punt van die reënboog is daar 'n skatkis wat met skatte gevul is. Die persoon wat die einde van die reënboog vind, sal die skatte kry.
- 6.2 Interteks/intertekstuele verwysings/literêre verwysings
7. "as jy hom vind"

8. Kruisrym
9. Hiperbool: "tien duisend ure"
10. "as" en "dalk"
 - 10.1 "nimmer"
 - 10.2 Die woord "nimmer" is 'n meer intense woord as "nooit".
 - 10.3 "[D]aar" verwys na die stad wanneer die besoedeling opgehou het (hoewel geen sterre sigbaar is nie), en "hier" verwys ook na die stad waar die kind hom-/haarself nie moet bind nie.
 - 10.4 "[D]aar". Die neonboog verskyn "daar in die sterrelose hemel"; "sal jy dalk daar kom".
11. "ou-ou"
12. Die inhoud van die sprokie gaan in die daaropvolgende versreëls oorgedra word.
13. Die kind moet hom/haar nie aan die stad bind nie; hy/sy moet geluk en vreugde vind.
14. Die herhaling beklemtoon die noodsaak om die neonboog se punt te soek.
15. Blou is 'n positiewe kleur – dis die kleur van lug en word geassosieer met rus en vrede, en geloof en hoop.
16. Dit kan moeilik wees, maar dis belangrik dat elke mens geluk en vreugde moet gaan soek.

Die elwekoning – S.J. du Toit (bl. 44)

1. 'n Ballade
2.
 - Eenvoudige, soms ouderwetse taalgebruik: "knapie", "vader".
 - Die begin is abrupt/skielik: "Wie ry daar ..."
 - Die verhaal word deur middel van aksie en dialoog vertel: In die eerste strofe vind aksie plaas ("Wie ry daar ..."), terwyl daar vanaf die tweede strofe dialoog tussen die seuntjie en die elwekoning en die seuntjie en sy pa is ("Sien Vader die Elwekoning dan nie?").
 - Een verhaaldebeure word oorgedra: die verhaal van die seuntjie wat die Elwekoning sien. ("Sien Vader die Elwekoning dan nie?")
 - Dit bevat vrae: "Sien Vader die Elwekoning dan nie?"
 - 'n Ballade is gewoonlik tragies: "Die kind lê in sy arms dood."
 - Daar is heelwat herhaling van 'n gebeurtenis, frase of woord: "My pappie, my pappie".
3. Paarrym. Dit kan aansluit by die pare in die gedig, nl. die pa en sy seun en ook die seun en die Elwekoning. Dit bind die gedig tot 'n eenheid.
4. Dit is 'n alomteenwoordige/onbekende spreker. Die spreker vertel die gebeure terwyl dialoog in die ander strofes gebruik word om die gebeure oor te dra.
5. Die seun word, nes in die gedig "Der Erlkönig", deur die elwe in die woud uitgenooi om te dans en die uitnodiging lei tot sy dood.
6. 'n Mens sal die gedig steeds verstaan, maar kennings van die intertekstualiteit verryk jou verstaan van die gedig.
7. "nag"
8. Die pa se beskerming van sy seun word uitgehef met die herhaling van "so styf in sy arm", "veilig" en "koester".
9.
 - a. "My seuntjie berg bang sy gesiggie, vir wie?": alliterasie
 - b. Die vrees van die seuntjie word beklemtoon.
10. Na die sterre/Melkweg
11. Die Elwekoning probeer oorreed die seun deur te sê hy sal lekker kan speel op die strand en sy ma weer sien.
12. Die Elwekoning sê dat sy huis vrolik is (reël 10 en 11) terwyl die dans in reël 18 en 19 op die dood dui, somber is.
13. "nag"
14. Vergelyking. Die pa is haastig en ry met sy perd so vinnig as wat hy kan.

By die eeuwending – Louis Esterhuizen (bl. 48)

1. Vrye vers. Die gedig het nie 'n vaste versreëllengte of strofepatroon nie, daar kom feitlik geen leestekens voor nie en daar is geen vaste eindrympatroon nie.
2. Retoriese vrae. Die leser word by die vrae betrek/dit laat die leser oor die vrae nadink.
3. Dit verwys na die Jode wat tydens die Tweede Wêreldoorlog in konsentrasiekampe gesterf het: "globale oorloë".
4. "moontlik hierdie millennium" en "vreemde vasteland": alliterasie
5. Dit beklemtoon daardie reëls, laat staan dit uit.
6. Die woorde staan aan die begin van die reël en v-alliterasie hef die woorde uit.
- 7.

Die afgelope eeu	Die afgelope millennium
Lande wat gekoloniseer was, het in opstand gekom en onafhanklik geword.	Kruistogte is in die Middeleeue onderneem om mense te bekeer.
Twee wêreldoorloë het plaasgevind.	Europese ontdekkingsreisigers het nuwe vastelande ontdek.
Tydens die Tweede Wêreldoorlog het baie Jode in konsentrasiekampe gesterf.	Die mens het geweldig baie kennis opgedoen.
Die mens het maan toe gegaan.	Die mens het leer vlieg en die ruimte begin verken.

8. "hierdie eeu" en "hierdie millennium"
9. Terwyl die vrae in r. 1–16 hoofsaaklik oor vernietiging gaan, gaan die vraag in r. 17-19 oor die liefde.
10. Metafoor. Die liefde bestaan lank voor enige iets anders.
11. Dit versnel die tempo/laat loop die gedig al vinniger op tot sy klimaks.
12. Versreël 1–8: die belangrikste gebeure van die twintigste eeu
Versreël 9–16: die afgelope millennium (1 000 jaar)
Versreël 17–19: die kort leeftyd van die mens en die ewigduurende aard van die liefde.
13. Na die einde van die een eeu en die begin van die volgende eeu.
14. Die liefde is wonderliker en sterker as al die geweld en prestasies van die afgelope eeu en millennium.
15. Ongeloof/onbegrip
16. Eie gemotiveerde antwoord, bv. wat ek alles bereik het, watter goeie of slegte dinge ek gedoen het, watter mense in my lewe was, of ek liefde in my lewe gehad het.

duifgrys, die liefde – Louis Esterhuizen (bl. 52)

1. Die titel kan na die sagtheid en teerheid van die liefde verwys.
2. Die versreëllengtes verskil, daar is geen vaste strofepatroon en vaste rymskema nie, en geen hoofletters word in die gedig gebruik nie.
3. Die duifmotief bind die gedig tot 'n eenheid: "koergeluide", "duiwe", "vlerk" en "fladder".
4. "dryf bote lui agter haar verby" (versreël 1), personifikasie.
5. 'n Rustige stemming, "lui".
6. "probeer"
7. Eie antwoord, bv. Dalk het sy te hard probeer/dalk was dit nie die regte mans vir haar nie.
8. "maar"
9. Die ganse probeer nader aan die geliefde kom, maar die duiwe vlieg weg en kom nie weer terug nie.
10. v-alliterasie wat die houding van die duiwe wat wegvlieg (vies), ondersteun.
11. Dié versreëls kan op moontlike mislukte liefdesverhoudings dui.

12. Die inversie (“afgehaal”) dui op die reaksie op strofe 2 se gebeure. “Sy kyk afgehaal na jou en jy weet ...”
13. Die leser word by die gebeure betrek met die woordgebruik van “jou en jy” (r. 11).
Eie gemotiveerde antwoord, bv. Ja, dit is geslaagd, want ons wil almal liefgehê word en kan ons indink hoe die spreker voel/kan ons met die spreker vereenselwig. OF: Nee, dit is nie geslaagd nie, want ek kan my nie vereenselwig met ’n duif as simbool van my liefde nie.
14. “weet”
15. Die insig waartoe die spreker kom word beklemtoon met “weet meteens”, wat aan die einde van r. 11 en die begin van r. 12 geplaas is, die dubbelpunte in r. 12 en 13, die herhaling van “daar” (r. 12) en die beeldspraak in r. 12 en 13.
16. “in daardie bruin oë is jou grondgebied” (r. 12 en 13) – metafoer.
17. Dit dui op die spreker wat die geliefde se bruin oë as sy grondgebied/plek van tuiskoms beskou en sy diepste liefdesgevoelens so ontbloot.
18. Die parentese in versreël 15 verskaf meer inligting. In hierdie konteks dui dit op hoe die spreker hom voor die geliefde neerwerp – eerlik/gestroop en weerloos.
19. Die gedig gaan oor die tere en oorweldigende liefde van die spreker vir die vrou.

Busrit in die aand – Elisabeth Eybers (bl. 55)

1. Tersines
2. “Elk langs sy yl weerkaatsing”
3. Die **s**- en **m**-alliterasie wat dui op die somber, moeë stemming wat in die bus heers.
4. Dit skep afwagting en plaas die werkers sentraal in die gedig.
5. “lang ligvaandels wapper oor die straat soos oor ’n dam”. ’n Beeld uit die plaasomgewing (waaraan die spreker gewoon is) word gebruik om die stadsomgewing (waar die spreker hom/haar nou bevind) te beskryf. Dit beklemtoon die somber lot van die spreker, wat gewoon was aan die vrye natuur.
6. Die spreker/passasiers is aan hulle omstandighede uitgelewer.
7. “buit”
8. Metafoer
9. Die woorde “hyg”, “skok”, “snork” en “swoeg” word gebruik om die bus se beweging te beskryf.
10. Polisindeton
11. “opgetoë” en “jammerlik”
12. Eie gemotiveerde antwoord, bv. Ja, want ’n mens kan uit die gedig aflei dat almal werkers is. OF Nee, hulle is te vrolik.
13. Dit bind die gedig tot ’n eenheid saam en beklemtoon die gedagte dat die werkers nie van hul omstandighede kan ontsnap nie.
14. Daar gaan weer mense wees wat in hul omstandighede vasgevang is en nie kan ontsnap nie.
15. Die paarrym ondersteun die beeld van die gelukkige, verliefde paartjie en beklemtoon so die ander passasiers se lot.
16. Net soos die passasiers in die bus uitgelewer is aan die geroetineerde stedelike bestaan van die dertigerjare, is die werkers in die minibus-taxi ook slawe van die stadsbestaan. Die twee verliefdes in die bus is nou passasiers in ’n moderne taxi, maar hulle is eweneens uitgelewer aan die nadele van die moderne stadslewe, soos bv. misdaad.
17. In die gedig “Taxi-rit ná die aand”, maak die spreker van taxi-vervoer gebruik terwyl die gedig “Busrit in die aand” op die daaglikse busvervoer van die stedeling.
18. In die gedig “Busrit in die aand” verwys die woord “kapers” na die passasiers wat uitgelewer voel, terwyl die woord in die gedig “Taxi-rit ná die aand” na motorkapers (misdadigers) verwys.
19. In die gedig “Taxi-rit na die aand” verwys die woorde in r. 12 en 13 (“Ek verlang terug,” bibber jy, “na ’n bus uit die neëntien dertigs”) aan by die gedig wat Eybers in die dertigerjare oor ’n busrit geskryf het.

20. Die beelde is suksesvol gemoderniseer om dit aktueel te maak vir vandag. Die gedig wys dat die stad se uitwerking op die werkers nog net so erg is. Hier word die gegewe verder geneem en die man en vrou – die moderne weergawe van die verliefde paartjie in die bus – is dronk (waarskynlik om te ontsnap van die werklikheid) en oënskynlik nie gelukkig nie. Die werklikheid van die moderne stadslewe is misdaad en verval, wat almal raak.

“Nkosi sikelel’ i-Afrika” – H.A. Fagan (bl. 59)

1. Die titel van die gedig verwys na ’n lied.
2. Die herhaling van die titel bind die gedig tot ’n eenheid saam en beklemtoon die gebedsversoek.
3. Die gedig is ’n Engelse sonnet wat uit drie kwatryne en ’n rymende eindkoeplet bestaan.
4. *abba/acca/adda/aa*: omarmde rym en paarrym
5. ’n Wit mens wat in Suid-Afrika woon.
6. Sinekdogee. Dit is die monde wat sigbaar is en die klank in ’n lied voortbring. Dit dui ook op die uitdrukking “uit een mond”.
7. Die lied word besonder mooi gesing, asof dit ’n engelekoor is en die spreker beleef al die klanke.
8. Die stemme wat ek hoor klink soos ’n serafskoor (engelekoor).
9. Engel. Binne hierdie konteks word die lied besonder mooi gesing.
10. “Nkosi sikelel’ i-Afrika”/Die Heer word gevra om Afrika te seën. Die versoek word in isiXhosa in die gedig geskryf en in die daaropvolgende reëls in Afrikaans vertaal.
11. Die term enjambement word gebruik wanneer een versreël na die volgende oorgaan sonder dat daar ’n ruspouse of leesteken is. Die enjambement verdoesel die rym.
12. In versreël 4 lei die aandagstreep na die vertaling van die woorde in Afrikaans en in versreël 8 word die verskeidenheid van die volkere verder belig.
13. Die **s**-alliterasie beklemtoon die skare wat die spreker voor hom/haar sien staan.
14. Verouderde woorde word gebruik: “Kosa” (r. 7), vandag isiXhosa; “Soeto”, vandag Sotho; “Sjangaan” vandag Tsonga; en “Blanke”, vandag wit mens.
15. “Nkosi” en “Heer”
16. Dit was nie ’n menslike besluit nie, maar ’n Goddelike een (“Alwyse”) om die mense in Afrika te plant. Dit impliseer ook daar was ’n doel daarmee, want God het dit in sy wysheid gedoen.
17. Die mense is nie net hier geplaas nie, maar die verskillende volke is intens saam geanker.
18. Suid-Afrika. “Zoeloe”, “Kosa”, “Shangaan”, “Soetoe”, “Blanke”
19. Eie gemotiveerde antwoord. Bv. Ja, want ek is hier gebore en my familie woon nog altyd hier. Dis die enigste plek waar ek sal tuis voel. OF: Nee, ek sal meer daarvan hou om in ’n koue land te bly.

Kuberkulose (variasie vir husse met ore) – Erns Grundling (bl. 62)

1. Dis ’n samestelling van “kuber” en “tuberkulose”, d.w.s. ’n siekte van die kuberruim.
2. Dit dui daarop dat ’n vraag beantwoord sal word (maar op ’n ander manier).
3. Die woorde “Ai, ai” kom in albei liedjies voor (“aai-aai” in die moppie), maar “ja-goe” word vervang met “yahoo”. Waar die oorspronklike liedjie na vreugde met Nuwejaar verwys, gaan dit hier oor die vreugde van die internetgebruiker.
4. “yahoo.com” en “internet-intekenaar”
5. Metafoor: “ons trek laer” verwys na die internet-intekenaars wat op die internet in gemeenskappe (kletskamers, sosiale media) bymekaarkom (laer trek).
6. “trek laer”
7. Die virtuele vlaktes bestaan nie in die werklike wêreld nie, terwyl die vlaktes waarop die ossewaens getrek het, in die werklikheid bestaan.
8. **v**-alliterasie. Dit beklemtoon “vlaktes”.

9. Die spreker beleef die internet as hartseer of neerdrakkend (“droewe”, r. 4) en “alleen” (r. 4) al is daar op enige oomblik wêreldwyd miljoene mense op die internet.
10. Die interteks sluit aan by die wêreldwye web (www).
11. Die woorde “kies koers” kan na die klik van die muis verwys waarmee enige plek op die internet besoek kan word.
12. Die woord kan op die rigting links (nie regs nie) dui, maar dit kan ook dui op die skakels waarop met ’n muis geklik kan word om ’n nuwe webblad te besoek.
13. Die woorde dui op die saamkom en kuier van mense. Mense gesels (“klets en kloek”), kom saam (ander betekenis van “kloek”) en geniet hulleself (“kattemaai”). Die woordgebruik is effektief, want dit skep ’n baie lewendige prentjie.
14. Die woorde “kat-en-muis” kan beteken dat die spreker vir iemand wegkruip of iemand vermy. Dit impliseer dat dit moontlik is om op die internet voor te gee wat jy nie is nie. Dit verwys ook na die rekenaarmuis waarop geklik word.
15. Die ironie is dat die pa gewoonlik die wyse vaderfiguur is wat antwoorde op lewensvrae bied. Hier het die pa nie die antwoorde nie en die seun word na die internet verwys om die antwoorde daar te vind.
16. “www.graan/godsverlate.co.za” en “www.waardevonkisons.com”
17. Die seun word verwys na die webwerf “www.waardevonkisons.com”, wat ’n woordspeling is op “waar de duivel is ons” om antwoorde te kry. D.w.s. die pa het geen idee nie.
18. “kaart”
19. Ons leer nie regtig iets van die lewe wanneer ons al ons tyd op die internet deurbring nie.
20. Eie gemotiveerde antwoord. Bv. Ja, ons vereensaam as ons al ons tyd voor die rekenaar deurbring en leer nie meer uit eie ondervinding en die raad van ander nie. Ons waardes verander. OF: Nee, alles wat ’n mens moet weet, kan jy op die internet kry.

La mano de Dios – Joan Hambidge (bl. 66)

1. Dit is Portugees vir “die hand van God” en verwys na die handdoel wat Diego Maradona in 1986 aangeteken het tydens ’n wêreldbekersokkerwedstryd teen Engeland.
 - 2.1 Vrye vers
 - 2.2 Die gedig het geen vaste versreëngtes en vaste eindrympatroon nie.
 - 3.1 Klein uitjies
 - 3.2 Maradona het vir die sokkerklub “Los Cebollitas” gespeel.
 - 3.3 Maradona speel soos ’n “groot ui”, nie ’n kleintjie nie.
4. Alliterasie
5. Bewonderaars/die wêreld het om Maradona gedraai vanweë sy sokkertalent. Later het die wêreld teen Maradona gedraai vanweë sy wangedrag. Dit kan ook ’n woordspeling wees op die uitdrukking “die wiel draai”.
6. Die sokkerondersteuners het geld verweë op die wedstryde waarin hy gespeel het.
7. Che Guevara het met die rewolusie in Kuba gehelp soos wat Maradona gehelp het om ’n rewolusie in sokker teweeg te bring. Che Guevara is nes Maradona in Argentinië gebore.
8. ’n Goue kalf herinner aan die afgodsbeeld wat die Israëliete destyds in die woestyn gemaak het. ’n Gemeste kalf kan beteken dat dat Maradona uitgesonderd word vir groot dinge en dat hy spesiale aandag en afrigting gaan kry.
9. In die sokkerwêreld was Maradona amper onaantasbaar.
10. Die doel waarna verwys word, het dieselfde naam gekry as die titel van die gedig.
11. Met die gebruik van die woord “o” en die ellips aan die einde van die versreëls.
12. Die beeldspraak/metafoor dui aan dat Maradona, alhoewel hy kort van postuur was (“’n Dawid”, versreël 32), veel groter opponente verslaan (“uit-Goliat”, versreël 33) het. “voete van klei” en “uitgesnuif”

13. Dit verwys na die tyd in 'n sportwedstryd wanneer spel vir 'n rukkies gestaak word om aandag aan die besering van 'n sportman in die wedstryd te gee. Maradona gaan nie weer 'n kans gegun word nie, hy verval in onguns by sy ondersteuners.
14. Terwyl die woorde op 'n meerderwaardige houding dui, het Maradona in onguns verval en het niks om oor meerderwaardig te voel nie.
15. Dit verwys terug na "beseringstyd" (r. 37) en gee 'n verdere verduideliking.
16. Letterlik beteken dit die einde van 'n wedstryd terwyl dit figuurlik beteken dat dit die einde van Maradona se gewildheid is.
17. Roem, soos hoogmoed, kom tot 'n val as jy dit nie reg hanteer nie.

Michael Jackson (1958–2009) (bl. 70)

1. Dit dui op Michael Jackson se geboorte- en sterfdatum.
2. Eie antwoord, bv. Sy dood het die digter laat terugdink oor sy lewe/Die digter het gehou van sy musiek/Hy was 'n legende en sy lewe is goeie materiaal vir 'n gedig.
3. Eie antwoord. Bv. Ja, want dit help dat ons hulle onthou en ons kan lesse uit hulle lewens leer. OF: Nee, gewone mense is net so belangrik.
4. Die versreëllengtes is nie konsekwent nie en daar is geen vaste eindrympatroon nie.
- 5.1 Jackson skep vir hom 'n verbeeldingswêreld, hy is nie deel van dieselfde wêreld as ander mense nie.
- 5.2 Hy pas in die denkbeeldige wêreld wat hy op sy landgoed geskep het. "Neverland", want hy was soos Peter Pan wat nie ouer wou word nie. Verder pas Jackson in die denkbeeldige, sprokieswêreld, "Gemmerbroodmannetjie", want hy dink dat hy onaantasbaar is.
- 6.1 Peter Pan
- 6.2 Peter Pan en die inwoners van Neverland het nie ouer geword nie, maar kind gebly.
7. "verdroomde"
8. In r. 6 word na sy "bitter jeug" verwys.
9. Waar sy jeugjare bitter was, heers hy as 'n prins op sy landgoed.
- 10.1 "Prins van Pop"
- 10.2 Eie antwoord. Bv. Nee, want hy leef voort as die "Prins van Pop" deur sy musiek. OF Ja, want hy is dood.
11. "herskep jousef" en "verfomfaaide zombie"
- 12.1 Die woorde is 'n verwysing na Sneeuwitjie se stiefma wat die spieël in die paleis gevra het wie die mooiste was, omdat sy dit wou wees.
- 12.2 Jackson het kosmetiese operasies ondergaan om sy voorkoms te verander (mooier te wees).
13. "hoed en handskoen": h-alliterasie. Die kenmerkende hoed en handskoen wat Jackson graag gedra het, word so uitgehef.
14. Die werklikheid maak inbreuk op Jackson se lewe, net soos die aaklige heks karakters in sprokies sleg behandel.
15. Eufemisme. Jackson se dood word op hierdie wyse versag.
16. Eie antwoord, bv. Dit sit die sprokietema in die gedig voort./Voorheen in die gedig is ook na sprokies verwys, maar hierdie sprokie het te doen met die werklike lewe.
17. Die inhoud van hierdie "andersoortige sprokie" (r. 21) word na die dubbelpunt verduidelik.
18. Goeie dinge gebeur met sy boedel na sy dood/dit wat moontlik in sy lewe verkeerd geloop het, word vergeet.
19. Jackson se musiek is sy nalatenskap soos wat die kat (uit *Alice in Wonderland*) se grynslag agterbly wanneer hy verdwyn.

Susan Boyle – Joan Hambidge (bl. 74)

1. Vrye vers. Die gedig het nie 'n vaste eindrympatroon nie en die lengte van die reëls verskil.
2. *abcdefghijklmnop* – gebroke rym. Eindrym in r. 2 en 3: paarrym. “streef” word herhaal aan die einde van r. 10 en 11: ook paarrym.
3. Uit die titel van die gedig en die inhoud, wat haar deelname aan *Britain's Got Talent* beskryf.
4. Die video van haar optrede op *Britain's got talent* wat op YouTube beskikbaar is; die sprokie van die lelike eendjie en die verwysing na die musiekblyspel *Les Misérables* asook die sanger Elaine Page wat in die musiekblyspel te sien was.
5. Sy het gewaggel terwyl sy geloop het. Die voorplasing van die woord “lelik” beklemtoon die manier waarop sy geloop het.
6. Die woord “kakelend” is afgelei van die naam van 'n groep luidrugtige voëls, kakelaars, en dui ook op die kwetsende aanmerkings/laggende uitjou van die gehoor. Ja, dit is gepas, want kakelaars is voëls wat lawaaierig kekkel. Die herhaling van die harde **k**-klanke beklemtoon ook hoe kwetsend die gehoor se reaksie is.
7. Meer inligting word na die dubbelpunt verskaf: mense in die gehoor stem almal saam dat Susan Boyle nie in die kompetisie hoort nie.
8. Die woord “droomsing” dui daarop dat Boyle soos 'n droom sing, ongelooflik mooi.
9. Die lied sluit aan by Susan Boyle se droom aan dat sy graag wil sing en optree; “verbeelding”
10. Metafoor. Susan Boyle sing soos 'n droom, sy sing dus baie mooi. Sy kom van Skotland (“Skotse”) en word vergelyk met Elaine Paige.
11. “sissende eende”
12. Mense wat hul drome najaag, moet bewonder word.
13. Dat Susan Boyle iemand is wat bejammerenswaardig is. Die woord kan ook daarop dui dat die bejammerenswaardiges (“miserabeles”) baie ondersteuning nodig. Dit is ook 'n woordspeling op die musiekblyspel *Les Misérables* waaruit Susan Boyle 'n lied gesing het.
14. Dit was 'n Britse kompetisie en die gebruik van Engels en die woordspeling op die Engelse uitdrukking “when all is said and done” sluit hierby aan. Die betekenis van die woorde word ook op hierdie wyse uitgehef.
15. “miserabeles” en “min of meer”.
16. Alle mense is maar dieselfde.
17. Die boodskap word in Engels geskryf.

monoloog in stereo – Hunter Kennedy (bl. 77)

1. Daar is niks wat die gemiddelde mens se lewe van ander s'n onderskei nie, daarom is dit asof dit in stereo gespeel word.
 - 2.1 'n Neerdrukkende stemming
 - 2.2 Die spreker se lewe is so saai en alledaags dat hy aan die einde wonder of enigiemand hom sal mis.
 - 3.1 “algemene”
 - 3.2 Al manier om gelukkig te wees is deur middel van medikasie.
4. Dit beklemtoon die feit dat soveel mense dieselfde alledaagse bestaan lei, moontlik geslag na geslag.
5. Die saaiheid van die spreker se bestaan word teenoor die mooiheid van die dag gestel.
6. In r. 13 en 14 word die feit dat die spreker wel soms wonder oor sy bestaan beklemtoon. In r. 15 waardeer hy die skoonheid van die dag deur die beeld te gebruik van die son wat gelukkig is omdat hy skyn, maar net daarna word die sonskyndag as vanselfsprekend ervaar.
7. Dit word figuurlik gebruik. Hy dink of probeer nie nuwe of sy eie dinge nie (“standaard”), dis asof hy sy brein toesluit in 'n kluis.
8. Die spreker was vir 'n klein rukkie sy eie mens/het vir 'n kort rukkie sy eie gedagtes gehad.

9. Hy het amper ongesiens ("agterdeur") in sy kop uitgeglim om ander dinge te dink.
10. Na al die mense wat ook 'n vervelige, geroetineerde bestaan voer.
11. Die vraag betrek die leser/laat die leser nadink.
12. Die spreker wil die leser laat besef dat 'n mens nie sommer net jou doodgewone, alledaagse bestaan as vanselfsprekend moet aanvaar nie.
13. As jy soos almal ander is en lewe, sal jy nie maklik iets kan bereik wat regtig die moeite werd is nie.
14. Ja, want dit is vol emosie en dra persoonlike gevoelens oor. Dit het 'n sterk ritme en baie woorde en klanke word herhaal.

Wys my die plek – Louis Leipoldt (bl. 80)

1. Dit is eenvoudig, met 'n dieper betekenis. Eensaamheid kom na vore en die spreker dink na oor die lewe en liefde.
2. Oktawe
3. *ababccdd*: kruisrym en omarmde rym
4. Onderstreep en benoem halfrym:
 - a. Vroeër voor jou liefde vir my getaan het": **v**-alliterasie
 - b. "toe een siel vir ons saam besiel het": **s**-alliterasie
2. Die spreker is iemand wat sy/haar geliefde verloor het en die aangesprokene is die (gewese) geliefde.
3. "Vroeër, voor jou liefde vir my getaan het."
4. "welkomsgroet" en "uithou"
5. Personifikasie: "welkomsgroet"
6. Hulle liefde het nie uitgehou nie.
7. Die geliefdes het moontlik saam gebid. "besiel" en "siel"
8. Geesdrif
9. Die woord beklemtoon die kleur van die hemel.
10. Die natuur verbly hom in die liefde tussen die spreker en die geliefde.
11. Dat hulle altyd by mekaar sou bly en gelukkig sou wees.
12. Die omgewing het volgens albei reëls dieselfde gebly, maar in r. 21 sê die spreker die aangesprokene voel nie meer dieselfde oor die verhouding nie.
13. Die geliefde het van die verlede, toe hul liefde geheers het, vergeet teenoor die spreker wat nie van die geliefde en die tyd van liefde kan vergeet nie.
14. Die spreker treur oor die geliefde wat hy verloor het.

die son loop agter wolke deur – André Letoit (Koos Kombuis) (bl. 83)

1. Wanneer die son agter die wolke is, impliseer dit triestigheid, dat sonskyn/vreugde weg is. Hier verwys dit na die spreker se verlange na en eensaamheid sonder sy geliefde.
2. Ja, die spreker verlang na die dae van sonskyn en vreugde saam met die geliefde.
3. Die herhaling van die titel beklemtoon die triestige weer en daarmee saam ook die spreker se hartseer. Die herhaling is effektief omdat dit die gedig tot 'n eenheid saambind.
- 4.1 Die gedig het nie 'n vaste eindrympatroon nie en daar is nie hoofletters nie en min leestekens in die gedig.
- 4.2 Ja, want in 'n vrye vers is daar groter klem op die inhoud eerder as die vorm van die gedig.
- 5.1 "mooiweermesies met sambrele soos dun ooglede/ toegeknip"
- 5.2 Die meisies se sambrele is opgevou soos wat hulle hul oë sluit in slegte tye – hulle ondersteun net hulle geliefdes wanneer dit goed gaan.
6. Die meisies word in die vergelyking verder beskryf.

7. Tye wanneer dit nie voorspoedig gaan nie.
8. Wanneer die son agter die wolke is, is die weer guur, nie goeie weer nie.
9. **b**-alliterasie
10. Daar word na die poedel se eienaar as “miesies” (r. 10) verwys wat ’n woordspeling is op “meisies” (r. 4).
11. Vrolikheid/vurigheid
- 12.1 “wip-wip”
- 12.2 “verlang”
13. Oksimoron. Dit lawaai, maar dit is asof dit stil is rondom die spreker omdat hy eensaam en alleen is.
14. “lugkastele”: die drome wat die spreker koester.
“engele”: die positiewe in die spreker se lewe.
“geeste”: die negatiewe in die spreker se lewe.
15. Die gewone mense dra kennis van koffie drink, rooi verkeersligte en poskantore.
16. “maar”
17. “jou afwesigheid stu in my bors”
18. Wanneer ’n mens jou geliefde mis en hartseer is, is dit asof alle sonskyn uit die lewe verdwyn.

Die beitelkje – N.P. van Wyk Louw (bl. 86)

1. Strofes wat uit vier versreëls elk bestaan, word kwatryne genoem.
2. Moontlik ’n digter.
3. Die herhaling van dié verkleiningsvorm (r. 1, 9) versterk die onbeduidende krag van die beitelkje
4. Die spreker slyp en slyp die beitelkje.
5. Die beitelkje kan na poësie of skryfwerk verwys.
6. In ’n allegorie is daar ’n eerste, konkrete vlak, waar die beitelkje letterlik geslyp word en ’n rots kan breek. Op die tweede figuurlike vlak dui die beitelkje op die “ambag” van die digter wat aan die woorde van die gedig skaaf.
7. Die beitelkje word geslyp sodat hy skerper kan wees. Die woorde word redigeer totdat dit gepas vir die skryfwerk is.
8. Die aandagstreep dui die parentese aan en die dubbelpunt dui aan dat dit waarvan jy jou moet vergewis, na die dubbelpunt genoem gaan word.
9. ’n Beitel moet ’n geluid kan maak wanneer hy gebruik word en moet blink, “klink”, “blink”
10. Die rots in versreël 5.
11. Dit is die versterkte vorm van *slaan* en dié woordgebruik beklemtoon die krag wat die spreker uitgeoefen het om die klippie te breek.
12. Vergelyking. Die klippie het baie presies (“soos langs ’n voeg”) gebreek.
13. “toe”
14. Die woord “ek” word gebruik.
15. Nadat die klippie in versreël 11 breek, “bars die grys rots middeldeur” (versreëls 13 en 14), daarna skeur die sagte aarde (versreël 16) en die donker naat bars deur die land (versreël 17), die planeet (versreël 22) en uiteindelik die heelal (versreël 28).
16. Tevredenheid
17. Die hele gedig gaan oor die beitelkje en wat daarmee reggekry word, op letterlike en figuurlike vlak.

Die strandjutwulf – N.P. van Wyk Louw (bl. 90)

1. Kwatryne
2. Die gedig sal oor ’n sekere dier handel. Daar word deels aan die verwagting voldoen, maar uiteindelik is die strandjutwulf ’n simbool van elke mens se naderende dood.

3. Die dier “kom met die nuwemaan”, in die nag.
4. Vergelyking. “ek hoor dit eers ver roep soos iets wat klae in die veld”.
5. Dit dui op naderende gevaar; afwagting word geskep.
6. Metafoor. “os-groot” dui daarop dat die strandjutwolf vir die spreker baie groter lyk as wat hy in werklikheid is.
7. Gehoor: “hoor”/“snuie”
Sig: “sien”
8. Die spreker hoor die strandjutwolf in die verte.
Die strandjutwolf beweeg om die huis en krap by die kombuis.
Die strandjutwolf loer by die kombuisvenster in.
Die strandjutwolf is in die huis.
Die strandjutwolf is in die gang naby die spreker se kamer.
9. “stil en swart”: s-alliterasie
- 10.1 Enjambement
- 10.2 Ondersteun die kamer wat stil en swart is.
11. Die stemming (vrees/onheil) sluit by die alliterasie van “stil en swart” aan.
12. “hy snuiwe aan die drumpel”, “ruik-ruik asemhaal”, “luister by die skoorsteen”
13. “ek hoor hom”
- 14.1 Ballade
- 14.2 Kenmerkend van die volksballade is die vierreëlige strofes waarvan die tweede en vierde versreëls telkens rym. Die herhaling van die woorde “ek hoor” (versreëls 2, 7, 22 en 27), “ek weet” (versreëls 13 en 21) en “weet ek” (versreël 19) is.

Nie ’n vrye vers nie – Danie Marais (bl. 93)

1. Die titel dui daarop dat die gedig nie ’n vrye vers is nie, maar dit impliseer ook dat die lewe en liefde nie maklik is sonder reëls nie.
- 2.1 Dis ’n Engelse sonnet.
- 2.2 Dit bestaan uit veertien reëls (drie kwatryne en ’n koeplet). Die kwatryne vertel van die spreker se liefdeslewe en die koeplet gee ’n opsomming/gevolgtrekking. Die rymskema en ritme van hierdie gedig verskil van dié van ’n tipiese Engelse sonnet. Daar is nie ’n vaste ritme nie en kruisrym kom nie voor in die eerste kwatryn nie. Kruisrym kom wel voor in die ander kwatryne, asook paarrym in die eindkoeplet.
3. Die spreker het eers anders oor die liefde gedink (“was toe nie”), maar het nou tot die besef gekom het dat daar wel reëls is vir die liefde. Dit is nie soos ’n vrye vers nie.
4. Liefde sonder grense word gestel teenoor die alledaagsheid en selfs vyandigheid van die lewe saam met jou geliefde in die werklike lewe.
5. Metafoor. Die liefde is asof jy soos ’n krieketspeler deurnag (in die donker, d.w.s. jy weet nie waar jy moet keer nie) jou paaltjies moet verdedig en aanslae met die bal moet afweer.
6. Jy dink jy is anders en vry van gewone reëls (“bohemia”), maar eintlik is jy vasgevang in ’n geroetineerde middelklasbestaan (“suburban”).
7. Die spreker het eers gedink die liefde is vry van reëls, soos ’n vrye vers, waarby “bohemia” aansluit. Toe besef hy jy kan nie ontsnap van die reëls nie, jy moet dieselfde reëls as ander mense volg, waarby “suburbia” aansluit.
8. “nee”
9. Die vrou is weg (r. 6), die kind is ongelukkig/skree (r. 6) en die kat gee sy misnoeë te kenne (r. 7).
10. Die kind se geskree klink nes die kat se miaau.
11. Net soos wat ’n digter met die skryf van ’n sonnet ’n vaste rymskema moet volg, moet jy jou daaraan onderwerp dat jy vaste reëls moet volg as jy iemand liefhet.
12. Die liefde mag nie afwyk van die reëls nie, die kleinburgerlike reëls moet soos ’n slaaf gevolg word.

13. Die reëls van die liefde wat vir gewone mense geld, is kleinburgerlik en eintlik suiwer slawerny.
14. Die liefde was niks spesiaals of unieks nie, dit was alledaags.
15. Die spreker is verpletter en ontugter deur die liefde wat niks spesiaals was nie. Omdat die liefde vaste reëls volg, was die uiteinde voorspelbaar.
16. In die lewe en in liefde is daar reëls wat gevolg moet word.

Sewe reaksies op 'n seemeeugeraamte – Loftus Marais (bl. 95)

1. Strofe 1 teken 'n toneel en die titel sê daar is sewe reaksies op die toneel.
2. Reaksie 1: Iemand kyk na die beendere asof hy 'n dierkundige is.
Reaksie 2: Die meganika van die voël se skelet word raakgesien.
Reaksie 3: Die sirkelgang van die natuur word raakgesien.
Reaksie 4: Die beendere word getel om 'n formule te kry wat inpas by "seisoen en gety" en dit dalk help verklaar.
Reaksie 5: Die persoon breek 'n stukkie af om as gelukbringer te gebruik.
Reaksie 6: Die persoon begrawe die karkas liefdevol en met eerbied.
Reaksie 7: Die persoon kyk net terloops en gaan dan aan met die lewe.
3. "jy kan". Om die patroon te behou/om elke keer die nuwe moontlike reaksie te beklemtoon/om die gedig tot 'n eenheid saam te bind.
4. Menslike eienskappe word aan die dood gegee.
5. "swart miere, skulpdiere"
6. Die woord staan alleen in die reël. Dit is effektief omdat dit "begrawe" onmiddellik laat uitstaan, wat die aksie beklemtoon.
7. Die hopenie sand oor die voël word met die hand meer gelyk gemaak.
8. Dat hy dit met respek en liefde doen.
9. "en 'n paar woorde daaroor/voor die branders uitkrap"
10. Eie antwoord, bv. Ek sal hartseer voel omdat die seemeeu dood is; ek sal dit ook begrawe; ek sal ook verbystap sonder om daarna te kyk.
11. Dit maak die leser nuuskierig en teken 'n realistiese prentjie.
12. Eie antwoord. Dat nie almal dieselfde na 'n ding kyk nie/dat mense baie verskil.

Life vannie jobless – Magmoed Martin (bl. 98)

1. "Ek" is die universele werklose en "my bra" is die universele leser. Hy praat met alle mense en spesifiek met dié wat nog altyd werk gehad het.
2. "agony" en "rejection"
3. Hy kan nie voorsien wat hulle nodig het nie: kos, melk, geld, ens.
4. Strofe 3 handel oor die werklose se selfbeeld wat aangetas word.
5. Hy het aan drank verslaaf geraak, het verdowingsmiddels gebruik, het gesteel en is tronk toe.
6. Geen vaste rymskema nie (wel vaste versreëllengtes).
7. Eie antwoorde, byvoorbeeld:
 - 7.1 Almal takel hom af/niemand dink iets van hom nie.
 - 7.2 Hy voel hy is 'n mislukking, want niemand wil vir hom werk gee nie.
 - 7.3 Sy kinders en vriende sien neer op hom omdat hy misluk en begin drink en dwelms gebruik.
 - 7.4 Hy soek tevergeefs na werk en moet in vullisdromme soek na kos.
8. Eie antwoord, bv.: Ja, ek dink 'n mens se moed word gebreek en jy gee nie meer om nie. OF: Nee, 'n mens kan nooit ophou om te probeer nie.
9. Eie antwoord, bv.: As hulle al die mense minder betaal, sal daar meer geld wees om werkloses in diens te neem.
10. Werkloosheid is 'n universele probleem.

Literêre opstel

Opdrag: Deel van hierdie gedig se trefkrag lê in die progressie van die omstandighede van die werklose. Bespreek die progressie in die gedig in 'n opstel van 150–200 woorde en verduidelik waarom dit as 'n universele verhaal beskou kan word.

Dit is 'n beskrywing van die ervaringe waardeur die werklose gaan. Dit is 'n progressiewe agteruitgang, nie net op fisiese gebied nie, maar op alle gebiede.

Strofe 1 handel oor die angs wanneer hy werk soek en die kans skraler raak dat hy 'n werk gaan kry. Hy beskryf die tevergeefse gewag terwyl die finansiële situasie vererger en die gevoel van verwerping toeneem.

Strofe 2 beskryf die pyn van 'n vader wat nie vir sy gesin kan sorg nie. Daar is nie geld of kos nie, rekenings kan nie betaal word nie. Die gevolg is rusie in die huishouding.

Strofe 3 beskryf die emosies wat saamgaan met elke progressiewe stap van werkloosheid: depressie, 'n gevoel van verwerping, vervreemding en 'n gevoel van minderwaardigheid.

Die gevolge van werkloosheid word in besonderhede beskryf: hy voel magteloos omdat hy niks doen nie, hy en sy gesin slaap koud op die grond hulle is saamgehoek sonder elektrisiteit en hy krap in asblikke rond op soek na kos.

Dan volg die morele agteruitgang wanneer die werklose selfrespek verloor. Hy verval in alkohol- en dwelmmisbruik en beland in die tronk. Hy verruil God vir drank omdat hy voel hy is in die steek gelaat.

Die progressie in die gedig lê in die proses van agteruitgang – vanaf die begin tot die ampse vernietiging van die wese van die werklose. Dit is 'n universele verhaal.

Die jong digter – Leané Meiring (bl. 101)

1. Die spreker
2. Dit verduidelik dat die gedig om Ingrid Jonker en haar werk wentel.
3. "Ontvlugting", "Op alle gesigte", "Bitterbessie Dagbreek" en "L'Art Poétique".
4. 4.1 "verstrengel in haar kierangspel"
4.2 "eggo elke woord die skree van haar lewe"
4.3 "die paddavis van poësie"
5. Die digter het beelde en woorde uit Ingrid Jonker se gedigte geneem en tot haar eie gedig omvorm.
6. "geheim"/"verstrengel"/"saamgekol"/"donker wurg"/"geluide"/"eggo"/"skree"/"digter"/"gesny"/"derms pik".
7. Sy beklemtoon die woord "slym".
8. Figuurlik. Sy het só vasgevang geraak in Jonker se werk en lewe.
9. Al die belangrike woorde word so beklemtoon.
10. Die spreker raak verstrengel in Jonker se werk.
11. Dit gaan oor 'n spesifieke digter.
12. Beelde en woorde uit gedigte van Ingrid Jonker word deurentyd gebruik. 'n Mens moet ook kennis dra van Ingrid Jonker se tragiese lewe om van die verwysings te verstaan.

Tuisresep – Charl-Pierre Naudé (bl. 104)

1. Dit is 'n kerrie-maalvleisgereg. Dit is eksoties omdat dit van 'n ander wêrelddeel – in hierdie geval die Verre-Ooste, af kom.
2. Bobotie
3. Strofe 1: Die inleiding tot die verhaal (die resep vir sy ma se bobotie het van verre lande gekom).
Strofe 2: Die verloop van die verhaal/die geskiedenis van bobotie se bestanddele.
Strofe 3: Die slot van die verhaal (die bobotie word voorgesit, en daarmee saam ook die verlede).

4. Vyf sinne. Elke nuwe sin begin by r. 1, 4, 11, 17 en 24.
5. Daar is 'n ruspouse aan die einde van r. 2, aangedui deur die komma.
6. Die inleiding vertel dat dit oor Ma se bobotie gaan en die laaste strofe sê dit is hoe die bobotie op Ma se tafel gekom het.
7. 7.2 Daar is progressie in die verloop van tyd.
7.3 Die bobotie het 'n ver pad gekom tot aan hulle tafel.
8. "gryns" (versreël 10), "wit" (versreël 13), "snoet-bo-water" (versreël 21), "einderlose" (versreël 22)
9. "kreun-kreun" (versreël 7), "gekwyter" (versreël 15)
10. Dit verwys ook na ons almal en waar ons vandaan kom tot waar ons vandag is.
11. Dit verwys na iets wat op eie bodem/in ons eie kombuise geskep en ontwikkel is. Dit vertel ook die verhaal van ons Suid-Afrikanners.
12. Metafoor. Dit verwys na hoe ons deur die eeue ontwikkel het tot die Suid-Afrikanners wat ons vandag is.
13. Hy vertel met groot trots en moeite hoe alles ontwikkel het.

27 april 1994 – Vincent Oliphant (bl. 107)

1. 1.1 Die spreker wat 'n bruin man is.
1.2 Die tyd van apartheid toe daar teen mense gediskrimineer is op grond van hulle velkleur.
1.3 Hy gebruik die metafoor van 'n stembrief. Jy moet dit toevou voordat jy dit in die stembus gooi. Hy het voor die tyd nooit stemreg gehad nie en met hierdie stembrief word die verlede saam met die stembrief toegevoeg en verander.
2. Letterlik: Die gleuf van die stembus. Figuurlik: Die opening in die geskiedenis wat lei tot bevryding.
3. Om die woord te beklemtoon
4. "vry" en "sprei". Albei het met vryheid te make – "sprei" suggereer dat jy jou vlerke uitsprei en vry is.
5. Dit beklemtoon die tema van vryheid.
6. Alleenplasing van r. 6; dit staan in die rymposisie; die **v**-alliterasie.
7. C Dit was net 'n kwessie van tyd voordat hierdie dag aangebreek het.
8. 8.1 Letterlik: Hy kan sy stemreg uitoefen. Figuurlik: Hy voel hy maak nou saak en ander mense sal luister na wat hy sê.
8.2 Eie antwoord, byvoorbeeld: Noudat hy voel dat mense na hom luister, wil hy daarvoor praat en skryf.
9. Hy voel soos 'n nuwe mens en sien homself nie meer as 'n tweederangse burger nie – hy het respek gekry vir homself.
10. Koeplet
11. Dit bind die strofe tot 'n eenheid saam en laat vloei dit, en beklemtoon die band tussen mense.
12. "geskiedenis"
13. afgesonderde, afgeleë plek
14. Eie antwoord: Ja ek stem saam, want ons het so baie deurgemaak dat ons dieselfde oor die toekoms voel./Nee, ons is te verskillend, niks bind ons saam nie.
- 15.

"'n lied vir my land" (r. 9)	⇒	Hierdie gedig
"sodat ek vry uit die vervreemding tree" (r. 12)	⇒	Hy het soos 'n vreemdeling in sy eie land gevoel.
"te voel hoe vlees en vlees ontmoet" (r. 17)	⇒	Ons kyk na mekaar as mense, nie as velkleur nie.
"skanse van die vel" (r. 11)	⇒	Mens is op grond van velkleur van mekaar geskei.

16. Dit verwys na die een ding wat ons saambind./Hy skryf dit met 'n hoofletter uit eerbied.

17. Eie antwoord. Ja, want hy is nog steeds 'n "vry" man./Nee, want die vooruitsigte in ons land is baie negatief.
18. Eie antwoord. Ek ervaar dit positief, want almal het geleenthede./Ek ervaar dit nie positief nie, want min van die voorheen benadeeldes se drome het waar geword.

David de Lange – Fanie Olivier (bl. 110)

1. David de Lange en David Dippenaar
2. Krieket, aksieverhale, klarinet, Beethoven, Chopin en die Beatles
3. Die klarinet
4. 'n Metaal (letterlik) en iets positiefs (figuurlik)
5. Deur sy musiek en sy persoonlikheid
6. Strofe 2: "soet" en "suur"/"snags" en "dag".
Strofe 3: "jonk" en "oud"
7. Sodat die **w**-klank met die ander woorde ("lewe" en "wonderlik") kan allitereer.
8. "soos die alchemis snags/verander jy dinge rondom jou dag in goud"
9. Dit gee 'n soepelheid aan die gedig wat met die gedagte van musiek saamgaan.
10. Nee, hulle het nie. Hulle sien waarskynlik 'n blaasinstrument as iets waarmee jy geraas maak. Hy kan ook daarop sinspeel dat hulle musiek net 'n geraas is.
11. 11.1 Figuurlik omdat hy hulle haglike omstandighede in die myne verlig het met die musiek en 'n atmosfeer wat hulle net kon laat ontspan en geniet.
11.2 Hy laat vergeet hulle met sy musiek van hul haglike omstandighede ("alles suur") in die myne
11.3 Eie antwoord, byvoorbeeld: Ja, dit is lekker om altyd saam met iemand te wees wat positief is en die lewe geniet, dit laat my beter oor my omstandighede voel./Nee, sulke mense is ligsinnig.

Digter – D.J. Opperman (bl. 113)

1. Nêrens in die res van die gedig word die term digter of skryf gebruik nie. Dit is slegs die titel wat verraai dat hier 'n parallel getrek word.
2. Die woorde "Ceylon", "gevang", "stryd" en "verban" is 'n aanduiding.
3. Daar is 'n boonste, eerste vlak wat die verhaal van die krygsgevangene vertel wat 'n bootjie bou, maar dan is daar 'n tweede, dieper vlak wat deur die titel ingelei word: die digter wat 'n gedig skep.
4. Soos die bootjie uit verskillende dele bestaan en in verskillende stappe met groot moeite en konsentrasie gebou word, word 'n gedig ook moeisam uit woorde geskep.
5. 5.1 Strofe 1 tot 3: *abba, cddc, effe*.
5.2 Omarmende rym
5.3 Die laaste strofe: *ghig*
6. 6.1 Werkwoord
6.2 Dit sluit aan by die gedagte van die krygsgevangene wat na 'n eiland verban is.
7. 7.1 Daar is progressie vanaf "smal poort" tot "groeitot boeg en mas en takelwerk" tot "reis met die klein skip" Dus vanaf die gesukkel om dit deur die bottelnek te werk, tot die romp van die skip, tot sy mas en uiteindelik die toue en die seile. Dan kan die krygsgevangene sy denkbeeldige reis na sy vaderland begin of die bottel self in die water sit vir sy onbekende reis.
7.2 Daar is progressie vanaf "smal poort/van die wonder elke woord" tot "vers" tot die voltooide projek. Die digter begin by die woorde, skep dan die strofes en doen dan die finale afwerking. Dan kan die gedig na die leser gaan en ervaar die digter 'n gevoel van vervulling.
8. Dit maak die gedig universeel – dit verwys na 'n geestelike eiland/'n eiland in die kop.
9. 9.1 Dit is die maste, toue en seile van 'n seilskip.
9.2 Soos die takelwerk uit verskillende dele bestaan wat elkeen 'n doel dien, het 'n gedig fyn nuanses van stylmiddels, herhaling, groei van beelde, ens., wat dit 'n meesterstuk maak.

10. Letterlik én figuurlik
11. Dit vestig die aandag op die laaste gedagte. Die taak is voltooi en die produk kan sy reis begin.

Fabel – D.J. Opperman (bl. 115)

1. Twee erdwurms het mekaar geken en gerespekteer. Toe kap 'n graaf hulle middeldeur en die wurms groei weer en nou is daar vier wurms. Maar die wurms ken mekaar nie meer nie – selfs die dele van dieselfde wurm ken nie sy ander helfte nie. Toe hulle mekaar weer sien, het hulle mekaar soos vreemdelinge gegroet.
2. Dit handel oor diere en die idee dat die een helfte van 'n wurm sy ander helfte nie sal ken nie, klink soos 'n versinsel (soos 'n fabel/storie).
3. "twyfel"
4. Ja. "beleef"
5. "beleef homself gegroet"
6. 'n Bredie is 'n stowegereg, maar ook 'n plantsoort. Hier word in strofe 1 verwys na 'n bredie van koeimis, hondemis of enige dieremis. Dit kan ook verwys na 'n klomp wurms wat deurmekaar lê (strofe 5).
7. 7.1 In strofe 1 lê die erdwurms onder die "misbredie"; in strofe 5 is hulle deel van die "bredie", wat nou ook "digter" is.
7.2 In strofe 2 voel die erdwurms tuis waar hulle is; in strofe 4 weet hulle nie meer waar hulle "hoort" nie.
7.3 Vanaf rustig tot onrustig en elkeen op sy eie pad.
8. 8.1 Met respek/goedgemanierd
8.2 Hulle het mekaar nie meer geken nie.
8.3 In strofe 1 en 2 was die atmosfeer gemoedelik en geselserig. Nou is dit stug en formeel.
9. 9.1 Per ongeluk/sonder opset
9.2 Dit is nie die aksie nie maar die gevolge wat saak maak.
9.3 Vervreemding tussen mense kom met verloop van tyd. Daar is nie altyd 'n spesifieke rede nie.
10. Dit kan gebeur as familieledede byvoorbeeld emigreer, dan sal familie in die volgende geslagte kontak verloor en vervreemd raak. Dit kan gebeur dat mense dalk wegtrek/daar 'n vete tussen vriende kom, ens.

Literêre opstel

Die titel van die gedig help die leser om die inhoud van die gedig te verstaan en te interpreteer. Bespreek in 'n opstel van 150–200 woorde hoe die digter dit reggekry het om van hierdie gedig 'n fabel te maak.

'n Fabel is 'n verhaal met die doel om iets te leer. Dit kan snaaks, satiries of lig wees en beeld die eienskappe van die mens uit deur dierekaraktêre wat soos mense optree. Die woord "fabel" het egter ook 'n ander betekenis: 'n versinsel, 'n leuen of 'n verdigsel.

Albei hierdie betekenisse word in die gedig verteenwoordig. Eerstens die verhaal: Dit handel oor twee erdwurms wat goeie vriende is. 'n Graaf kap hulle middeldeur en hulle groei weer tot volwaardige wurms, maar dinge het nou verander want hulle is vreemd vir mekaar. Trouens, die dele van die wurm wat in twee verdeel is, herken nie mekaar nie. Vervreemding het ingetree en nou seil hulle by mekaar verby en groet beleef.

Of 'n erdwurm in twee kan verdeel en weer kan groei, kan 'n verdigsel wees – 'n storie deur mense uitgedink. Maar die ander betekenis van fabel word ook uitgebeeld. Die mens herken in hierdie wurmverhaal die verhaal van menslike vervreemding – dit het só ingetree dat ons onself en dit wat ons s'n was, nie meer ken nie.

Die gedig is wyd oop vir interpretasie en voldoen aan die vereistes van 'n fabel – die letterlike en figuurlike interpretasie.

Balans – John-Henry Opperman (bl. 118)

1. Dis moeilik om 'n balans te handhaaf/jou lewensbalans te behou/jou uitkyk op die lewe te behou as 'n mens in 'n liefdesverhouding is.
2. Dit voldoen aan al die vereistes: Hier is 'n ek-spreker wat vertel hoe hy voel en hoe hy dinge ervaar, dit is klankryk, het 'n ritme en daar is baie herhaling wat dikwels in die vorm van 'n refrein voorkom. Dit is ook vol emosie.
3. Hy raak te vinnig verlief, met die gevolg dat hy nie helder kan dink en 'n gebalanseerde perspektief het op die verhouding nie. Hy kan nie oordeel of hy gaan seerkry nie.
4. "Maar ek steel dit terug / as jy nie kyk nie"
5. Hy is die man wat daarvan hou om te fokus. Sy is die vrou wat daarvan hou om te droom en te fantaseer en sy kyk anders na die wêreld. Sy kan nie verstaan dat hý nie kan verstaan hoe sý die lewe sien en ervaar nie.
6. Almal kan van toepassing wees – letterlik en figuurlik.
7. Hy worstel met sy gevoel vir haar – hy kan dit nie verhelp nie.
8. Dit gaan nie help nie.
9. Hy kan nie meer sy balans behou nie.
10. Leerder se respons. Hy kan nie meer ordentlik lirieke skryf nie./Hy het nie woorde waarmee hy homself kan uitdruk nie.
11. "te veel" teenoor "te min"
12. Sy moet vir hom sê as sy dieselfde teenoor hóm voel.
13. Wanneer 'n mens verlief raak, sien jy die lewe anders en dink jy anders oor dinge – dan voel dit of jy jou lewensbalans verloor het, asof jou voete onder jou uitgeslaan is.

donker materie – Johannes Prins (bl. 121)

1. Dit is onsigbare materie/stowwe in die ruimte.
2. Dit titel verwys figuurlik na dít wat kommunikasie tussen die twee persone verhinder. Wanneer die "jy" afsydig raak, beïnvloed dit die spreker so negatief dat kommunikasie onmoontlik is.
3. Twee hoofsinne: "Soms . . . *verwring* jou donker materie my brose swaartekrag,"
Tweede hoofsin: "*versteur* jy die kosmiese webbe van onsigbare woorde"
Twee bysinne: Die eerste bysin omskryf die ander persoon se optrede – "wanneer jy sukkel om die vensters in die afgeleë kamers van jou kop oop te maak".
Die tweede bysin verduidelik die spreker se reaksie – "wat soos skuim verdwyn op die see van my tong".
4. 4.1 "soms"
4.2 alleenplasing en omgekeerde woordorde
5. "sukkel", "afgeleë", "verwring", "donker" en "versteur"
6. Die enjambement verbind reëls sodat elke gedagte as 'n eenheid gelees word.
7. Dat hy so baie het om te sê/grag met haar kommunikeer/die onmeetlikheid van die bron van kommunikasie.
8. Dit wat kommunikasie tussen twee persone verhinder.
9. 9.1 Dat daar toegang is, kommunikasie kan plaasvind.
9.2 'n Deur simboliseer vrye toegang en kommunikasie. 'n Venster simboliseer gedeeltelike/voorwaardelike toegang en kommunikasie.
10. Voorbeeld: Wanneer sy "toemaak" of stil raak, voel dit vir hom of daar 'n muur tussen hulle is. Sy wil niks sê nie en hy kan nie tot haar deurdring nie. Sy maak dit moeilik.
11. Eie antwoord, bv.: Ek sal so 'n persoon aanraai om homself te dwing om meer te sosialiseer, of om 'n dagboek te hou sodat hy so kan oefen om sy gevoelens te verwoord.

12. Eie antwoord, bv. Ja, as jy iemand regtig goed ken, weet jy partykeer wat hy gaan sê voor hy praat/weet jy dat hy hulp nodig het sonder dat hy hoef te vra. Dit is of daar telepatie is tussen julle. Nee, ek het nog nooit ervaar dat ek weet wat iemand anders dink nie.

Literêre opstel

Bespreek in 'n opstel van 150–200 woorde hoe die digter deur die uiterlike en innerlike bou, die gedig verstaanbaar vir die leser maak.

Die gedig is 'n metafoor en die digter maak van tipografie, woordkeuse, enjambement, alleenplasing en alliterasie gebruik om sy boodskap effektief oor te dra. Die titel verwys figuurlik na die term “donker materie”: dit wat kommunikasie tussen twee persone verhinder.

Die innerlike bou hanteer die universele situasie wanneer twee persone se intieme taal van kommunikasie skipbreuk ly. Die werkwoorde dra die progressie in die negatiewe boodskap oor: vanaf “sukkel”, “verwring”, “versteur”, “verdwyn”. Die byvoeglike naamwoorde is somber (“afgeleë”, “donker”, “onsigbare”) en help om die ritme en die atmosfeer swaar en gedrae te maak.

Uiterlik bestaan die gedig uit een veelvoudige sin: twee hoofsinne wat elk 'n bysin het wat die hoofsin omskryf. Daar is sestien baie kort versreëls sodat elke woord in 'n versreël 'n gedrae tempo bewerkstellig. Deur die omkering van die woordorde begin die gedig met die woord “soms”, wat alleen in die versreël staan en daardeur die betekenis laat uitstaan. Die bysin begin met “wanneer” die persoon “sukkel”. Die metafoor dui daarop dat sy nie “oopmaak” nie en die spreker nie weet wat sy dink of voel nie. Die inkeping van versreël 5 laat die leser hierdie afsydigheid ook visueel ervaar. Enjambement help om die bysin as 'n eenheid lees. Die hoofsin klink soos 'n moedeloze uitroep. Die negatiewe werkwoord “verwring” laat dit klink of sy die spreker se moed breek. “donker materie” verwys na die onsigbare atmosfeer van onbereikbaarheid.

Die tweede hoofsin skakel met nóg 'n negatiewe werkwoord “versteur”: jy veroorsaak dat daar 'n negatiewe atmosfeer uitstraal wat kommunikasie tussen ons vernietig.

Die byvoeglike bysin begin met “wat”. Die gevolge van haar afsydigheid word met 'n vergelyking beskryf: die positiewe wat hy wou sê of dink, verdwyn net so vinnig soos die wind die skuim op die branders wegwaai. “see van my tong” verwys na die onmeetlikheid van die bron van kommunikasie – maar skielik het dit verdwyn.

ja – Andries Samuel (bl. 124)

1. Die internet/ die uitdrukking “vanuit die niet” wat beteken: van nêrens nie.
2. “een-en-veertig minute”
3. Eie antwoord, bv. wanneer iemand sou vra: “Is alles verby tussen my en jou?/Het jy kanker?/Beteken dit dat jy my nie meer lief het nie?”
4. Die spreker in die gedig kan dit positief of negatief bedoel. Positief: die woord het sy lewe verander, hom positief en gelukkig. Negatief: die woord het hom geruk, ontstel.
5. Herhaling, deur middel van die beskrywing in die parentese, dit staan altyd in die bevoorregte posisie aan die begin van die reëls
6. Dit kan weer eens positief of negatief wees. Positief: Dit het soos Cupido se liefdespyl dwarsdeur hom tot binne sy hart getrek. Negatief: Dit het hom gewond en seergemaak – die seer het soos rooiwarm skrapnel deur hom gegaan.
7. Waarskynlik om in 'n liefdesverhouding betrokke te raak. Jy kan jou figuurlik in so 'n verhouding “werp” of daaraan deelneem. Dit kan ook die negatiewe betekenis hê dat jy weer in 'n skeidingsproses betrokke raak.
8. “die stille wit stilte/van 'n inboksskerm”; s-alliterasie en i-asonansie
9. Na die “inboksskerm” wat geen klank of boodskappe reflekteer nie.
10. “ag” (r. 15): Wys moedeloosheid en/of hartseer. “eisj” (r. 32): 'n Uitroep wat frustrasie/ongeloof/pyn/ongeduld/dinge kan nie erger word nie, suggereer – omtrent enige emosie reflekteer.

11. 11.1 Alleenplasing
- 11.2 Sodat dit beklemtoon word.
- 11.3 Deur die woord te isoleer, word dit geskei van die gesprek in die vorige gedeelte. Die isolasie is nou ook letterlik waarneembaar.
12. Die spreker praat van “my liefste”.
13. Eie antwoord, bv.: Positief, want dit maak hom gelukkig (“happy pill”, r. 8; “heilig”, r. 14). Negatief, want die verwysing na “happy pill” (r. 8) kan gesien word as ‘n pil wat vir depressie gedrink word.

Literêre opstel

Hierdie vrye vers is ‘n goeie voorbeeld van ‘n gedig wat op twee verskillende vlakke: dit kan positief óf negatief geïnterpreteer word. Bespreek hierdie stelling in ‘n opstel van 150–200 woorde.

Die gedig handel oor die weerloosheid van die mens wanneer hy voor werklikhede te staan kom wat hom emosioneel raak. Hy probeer om hom daarteen te beskerm, maar dit is moeilik. Hierdie werklikheid kan positief of negatief wees.

Die titel van die gedig open die deur vir interpretasie op verskillende vlakke omdat “ja” as antwoord enigets kan beteken. Deur hierdie “ja” aan die internet te koppel, maak dit die interpretasie nóg wyer. Die innerlike bou help om die verskillende fasette van ‘n wagproses uit te beeld.

Op die positiewe vlak wag die spreker op ‘n antwoord op die “net” nadat hy ‘n groot vraag vra en sy geliefde ‘n positiewe “ja” as antwoord gee. Die verwysing na “happy pill” reflekteer watter invloed die “ja” op hom het. Die wag was senutergend en die uiteindelige antwoord het sy ewewig omvergegooi en hom in ekstase gelaat. Hy wonder waarom die mens telkens toelaat dat hy meegesleur word in hierdie wagproses – want dit is wanneer jy ‘n positiewe reaksie van jou geliefde kry dat jy regtig gelukkig is.

Op die negatiewe vlak dui die wagproses op swarmoedigheid. Die negatiewe “ja” pas ironies genoeg op sy “happy pill” en sny soos warm skrapnel deur sy wese. Hy wonder waarom die weerlose mens herhaaldelik deur werklikhede moet gaan wat hom emosioneel vernietig.

Proud ou gabou – Adam Small (bl. 127)

1. 1.1 Dit gaan oor ‘n gebou en die gebou is oud/statig.
- 1.2 “Proud ou gabou”
2. My vriend. Dit is die gebou.
3. 3.1 Jy dink nog.
- 3.2 Dit wys op die ironie – daar gaan nooit ‘n “eendag” wees nie, trouens, daar gaan nie een enkele dag oorbly nie.
4. 4.1 Jy word as “djy” uitgespreek, Engelse woorde word gebruik, die laaste deel van die woord word nie uitgespreek nie: “vi”.
- 4.2 Jy word as “djy” uitgespreek/Engelse woorde (“vanish”)/“sal” word voor in die mond uitgespreek as “sil”/assimilasie van hierso (“hieso”).
5. Reël 15 se “once upon a time” sluit aan by die “one day” van r. 6. Albei is sinsnedes wat in sprokies gebruik word om verwagting en opgewondenheid te skep. Hier word dit ironies gebruik om te beklemtoon dat die drome slegs sprokies en feëverhale was wat nou tot ‘n einde kom en letterlik gaan ineenstort. Dit word herhaal in r. 16 met die ellips om die ironie van die stelling te beklemtoon.
6. Reël 17 en 19
7. Enige gepaste reël, byvoorbeeld: 2, 3, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 18, 20, 23, 24–27, 29.
8. 8.1 Ses keer
- 8.2 Om die gedagte van ‘n gesprek te beklemtoon/die hegte verhouding tussen die mense en Distrik Ses te beklemtoon.
9. 9.1 Metafoor in die vorm van ‘n retoriese vraag.
- 9.2 Gedagtes van oorlog/‘n vyand wat kom.

10. Hy praat ook van die hele woonbuurt, al die inwoners van die woonbuurt wat gesloop word.
11. Reël 27: “Kô laat ons hyl”. Dit verskil omdat dit hier gaan om trane/hartseer.
12. Eie antwoord, bv.: Ja, want ’n mens kan nie ander mense se hele bestaanwêreld platstoot net omdat jy wil en kan nie – hulle moes sekerlik mal in hulle kop gewees het. Nee, dalk was dit beter omdat die mense nou nuut kon begin.

Literêre opstel

Die digter het die vrye versvorm gekies om hierdie gedig te skryf. Verduidelik in ’n opstel van 150–200 woorde of die uiterlike vorm die inhoud van die gedig ondersteun.

Dit titel dra die boodskap oor – die gebou (’n versinnebeelding van Distrik Ses) het saam met die inwoners ’n pad geloop en is iets waarop almal trots was.

Die hartseer en tragedie van die vernietiging van Distrik Ses word deur die metafoor van ’n gesprek met ’n gebou verwoord. Die kort versreëls gee die illusie van ’n dialoog en beklemtoon elke nuwe gedagte. Die gebou het gedink die lewe is net “one-way” maklik en op pad vorentoe. Die herhaling van “one day?” in skuinsdruk saam met ’n vraagteken beklemtoon die woordspeling en ironie. Hy sê vir die gebou: Dink jy régtig daar gaan ’n eendag wees?/Dink jy daar’s ’n kans dat jy één dag langer gaan bly staan? Die paarrym beklemtoon die kontras tussen die twee gedagtes.

Reël 8 tot 10 herhaal die inleiding wanneer die spreker die gebou stilmaak sodat hy die slegte nuus kan gee: hy gaan gesloop word. Die direkte rede, die uitroepeteken en die paarrym help om die erns van die saak te beklemtoon.

Die vrae in reël 12 tot 13 beklemtoon dat alle geboue in die slag gebly het. Reël 15 se “once upon a time” sluit aan by die “one day” van reël 6. Albei sinsnedes word in sprokies gebruik en skep verwagting en opgewondenheid. Hier beklemtoon dit ironies dat inwoners se drome eindig en letterlik gaan ineenstort. Dit word herhaal in reël 16 terwyl die ellips die ironie beklemtoon. Die “ek en djy” in reël 18 verwys na al die inwoners van die gebied.

Die alleenplasing van reël 23 gee ’n beeld van aanstormende magte wat die geïsoleerde gemeenskap wil vernietig.

Die laaste strofe fokus op die slotsom en ondersteun die gedagte van gebrokenheid met die ellips, herhalings, **m**-alliterasie en **a**-assonansie.

Wie’s hy? – Adam Small (bl. 130)

1. 1.1 Retoriese vraag omdat die vraag baie algemeen is en moeilik om presies te beantwoord.
- 1.2 Eie antwoord, bv.: Die gewone man op straat.
- 1.3 Wie is hy regtig/is hy iemand belangriks/behoort ek te weet wie hy is?, ens.
2. Assimilasie van regtig: “rêrag”/ontronding: “soes”/“djulle” in plaas van julle.
3. “baie bek”, “sy study sit en poem̄s uitdink”
4. 4.1 Dit is die antwoord op die vraag in r. 5–7. Dit word so beklemtoon.
- 4.2 Alleenplasing
5. Hy praat maklik en het altyd ’n antwoord.
6. Dinge wat pla/ongerymdhede/slegte dinge wat mense doen.
7. Dit het nie ’n vaste strofebou, rympatroon, versreëllengte nie.
8. Elke mens het iets van ’n digter in hom.
9. Dit is op alle mense van toepassing. Digtenskap is universeel.
10. Hulle dink dat hy ’n baie geleerder mens is wat net heeldag in sy studeerkamer sit en gedigte uitdink.
11. Eie antwoord, bv.: Nee, dinge in die gemeenskap veroorsaak ’n prikkel en dan skryf die digter daaroor. OF: Ja, jy moet jou afsluit van ander mense om te kan dig.

e-sonnet – Susan Smith (bl. 132)

1. 1.1 Sonnet wat oor elektroniese media gaan.
- 1.2 Die gedig handel oor die spreker wat vanaf 'n lêer-liasseerstelsel oorbeweeg het na die e-wêreld waar alles elektronies en met behulp van 'n rekenaar gedoen word.
- 1.3 'n Sonnet is baie tradisioneel en het 'n voorafbepaalde vorm. Hierdie gedig gebruik die voorbeeld van die sonnet wat omvorm word tot 'n digitale stelsel om die digter se verandering na die digitale te illustreer.
2. As 'n vrye vers.
 - 2.1 Uiterlik: Die aantal versreëls en die indeling is dieselfde as dié van 'n Italiaanse sonnet: twee kwatryne en 'n sekstet. Slegs kwatryn 1 het egter die regte rympatroon. Daarna is daar 'n totale afwyking van die uiterlike vorm van die Italiaanse sonnet. Geen hoofletters of leestekens aanwesig nie.
 - 2.2 Die innerlike bou stem nie ooreen met dié van die Italiaanse sonnet nie. 'n Verhaal met progressie word vertel; daar is nie 'n beeld en 'n toepassing nie.
3. Dit beklemtoon dat daar voor die koms van elektroniese media baie meer reëls wes. In die studeerkamer is alles geliasseer en weggebêre volgens 'n stelsel, anders raak dit chaos. Sonnet: Daar is meer spesifieke riglyne waaraan dit moet voldoen om 'n sonnet te wees.
4. Progressie:
 - 4.1 Haar lewe was georden terwyl sy met papier gewerk het.
 - 4.2 Sy het aktief op die internet betrokke geraak en vir haar 'n e-posadres gekry.
 - 4.3 Sy het al hoe meer afhanklik van die rekenaar en elektroniese media geraak totdat sy haar haar lewe nie meer kan indink sonder die internet nie.
5. "my posbus/gedot & gekom". Die klem word geplaas op die gedeelte.
6. "nou wag iewers in die ruimte/my posbus". Dit klink soos 'n vriend/sluit aan by die despoot-beeld wat in die laaste strofe gebruik word.
7. "hegter"
8. Lees die laaste versreël. Jy weet alreeds wat 'n despoot is.
 - 8.1 Sy verwys na die rekenaarskerm – dit het net een "oog".
 - 8.2 Personifikasie
 - 8.3 Die woord "eenooг-despoot" kan verskillende betekenisshê: Letterlik die rekenaar met een skerm/figuurlik raak jy afhanklik van die rekenaar se inligting totdat jy net daarop staatmaak en gebeur dus vanuit die perspektief van Google-inligting sien. Dit sluit ook aan by die uitdrukking: *In die land van die blindes is eenooг koning*. 'n Despoot is 'n heerser met algehele mag wat mense dwing volgens sy wil. Al hierdie betekenisse pas by 'n persoon wat staatmaak op die inligting vanaf die internet/wat aan die internet verslaaf is (dink aan Facebook, ens). Dit wys ook op die alledaagse leek wat aan die grille en giere, virusse, ens., van die rekenaarwêreld uitgelewer is. Dus: As jy voor die rekenaar sit, is hý die baas en jý die klaas.
 - 8.4 Dit rym met r. 12; **oo**-assonansie asook **ee**-assonansie wat vanaf die vorige reël oorloop.

Literêre opstel

Dink jy hierdie gedig is 'n sonnet of 'n vrye vers? Neem standpunt in en motiveer dit in 'n opstel van 150–200 woorde.

“e-sonnet” kan as 'n vrye vers en nie as 'n Italiaanse sonnet beskou word nie.

Die Italiaanse sonnet se eienskappe is baie spesifiek en móét gevolg word voordat dit 'n Italiaanse sonnet genoem kan word. Dit bestaan uit veertien vyfvoetige jambiese versreëls wat 'n oktaaf en 'n sekstet vorm. Die oktaaf word onderverdeel in twee kwatryne en die sekstet in twee tersines. Daar is 'n vaste rymskema: *abba abba cdc cdc*. Die innerlike bou dra die betekenis oor: Die oktaaf bevat 'n beeld, waarna 'n wending en die toepassing volg in die sekstet.

Hoewel “e-sonnet” se naam suggereer dat dit 'n tradisionele sonnet is, voldoen dit slegs aan een vereiste, naamlik die aantal versreëls en die verdeling in twee kwatryne en 'n sekstet. Slegs kwatryn 1 het die regte rympatroon (*abba*). Daarna is daar 'n totale afwyking van die uiterlike vorm. Daar is geen vaste ritme nie, die lengte van die versreëls is almal verskillend en wat inhoud betref, is daar nie 'n beeld, 'n wending en 'n toepassing nie. Dit is 'n verhaal van progressie wat uitgebeeld word: kwatryn 1 verwys na 'n vorige era, kwatryn 2 beskryf 'n nuwe era en die sekstet vertel hoe die verhouding tussen spreker en rekenaar/internet al hefter word totdat sy haar lewe volgens die internet-toegang skik. Daar is verder geen hoofletters of normale leestekengebruik nie. Dit bevat ander bindende elemente soos alliterasie en assonansie.

Onthou, julle – Hilda Smits (bl. 135)

1. 1.1 Dit was 'n motor wat groot sitplekke gehad het (waarskynlik omdat hulle nog klein was en die sitplekke groot gevoel het). Dit het geen veiligheids gordels gehad nie en hulle moes oral met hom gery het – vandaar die bynaam.
- 1.2 Venterskroon het tussen die berge gelê. (Dit is 'n ou myndorpie naby die Vredefort-krater.)
2. Die spreker herroep herinneringe uit haar kleintyd en vermaan die leser om nie te vergeet nie.
3. “Onthou julle?” – 'n vraag wat sê: Kan julle nog onthou?
“Onthou, julle” – 'n opdrag wat sê die leser moet 'n punt daarvan maak om te onthou.
4. 4.1 Eie voorbeeld, bv.: r. 3: “kasteroliebottels wat soos juwele in die geel son geglinster het”/r. 4: “die geroeste graaf wat spit en delf . . .”/r. 8: “skerwe soos sproeiers teen die wit lig”/r. 9: “die berge . . . wat soos 'n geëelte hand uitgestrek was”.
- 4.2 Eie voorbeeld, bv.: r. 6: “die ou plaashuis wat so swaar gesug het . . .”/r. 7: “die vier winde het geloei . . .”
5. Dit verwys na beelde wat verbyflits wanneer hulle in 'n motor ry, maar ook na herinneringe wat verbyflits.
6. Herhaling van “flits”, tipografiese rangskikking van die woorde reg onder mekaar.
7. Geen rymskema, ritme, strofobou, vaste lengte van versreëls nie, maar wel ander bindingsmiddels soos herhaling, polisindeton, alliterasie en assonansie.
8. Eie antwoord, bv.: Ja, want dit ondersteun jou op dae wanneer dit sleg gaan met jou. OF: Nee, 'n mens moet in die toekoms leef en nie by die verlede vashaak nie.

Ek is ook important – Peter Snyders (bl. 137)

1. Hy is 'n straatveër/tel papiere in die strate en parke op.
2. Stelling: Ek is ook belangrik. Voorbeelde: Die mense gooi skille, buskaartjies, bottels, blikkies en houers en oorblyfsels van wegneemkos in die strate – hulle strooi rommel rond. “Ek” hou die wêreld skoon.
3. Met die rommelstrooiers

4. 4.1 Dit is die taal wat so 'n straatveër dalk kan gebruik/hy laat dit realisties klink/die rommelstrooiers kan daarmee identifiseer.
- 4.2 Voorbeelde: "bustikkits" – Engelse woord wat verafrikaans is/"soes" – die o-klank as **oe** uitgespreek.
5. "en vrot vrugte/en stukkene boksies/en papiere". Ander voorbeelde: r. 3, 5, 7, 9 en 11. Elke aksie word so beklemtoon.
6. 6.1 Wanneer twee versreëls elke keer as een gelees word, klink dit soos 'n stroom argumente wat op mekaar volg.
- 6.2 Dit boots die rommel na wat rondlê. Dit skep dus 'n illusie.
- 6.3 Die tipografie veroorsaak dat die woorde soos rommel versprei word: die inhoud van die woorde word dus deur die tipografie weerspieël.
7. Reël 6: "bustikkits/soes confetti gestrooi het"
8. Reël 16. Dit volg direk na die ellips wat die tempo stadiger gemaak het. Die tempo is nou baie stadiger en die woord "dan" dui daarop dat die inhoud verander.
9. Die spreker begin met 'n stelling (titel) waarna hy met behulp van feite die agtergrond gee om die leser te laat besef dat dit wat hy doen nodig is.
- 10.1 Eie antwoord, byvoorbeeld: Ja, want as iemand dit nie optel nie gaan die omgewing naderhand vieslik lyk.
- 10.2 Alles gaan vuil en vieslik wees en dan gaan daar rotte en gediertes begin rondhardloop en siektes kan uitbroei.
- 10.3 Ja, as mense ophou om hulle afval rond te gooi, sal dit omgewing vir almal lekker en skoon wees./ Nee, die munisipaliteit betaal mense om dit te doen.

'n Paternoster vir Suid-Afrika – Lina Spies (bl. 139)

1. Titel, r. 1, 20–24 en 29–31
2. Onse Vader
3. Al die inwoners van die land
4. 4.1 Dit sê vir die leser dit wat volg, is dit wat die spreker gesien het.
- 4.2 Sy was dalk bang dat hulle die skape kan raakknip.
5. "geboë"
6. Hulle sal baie ligter voel, want die swaar wol is afgeskeer.
7. Die kinders het die wol in die bale platgetrap en wol is olierig; dus is hulle voete vol wololie.
8. Ons is almal verskillend, maar elkeen het unieke eienskappe en talente wat ons moet saamvoeg om die lewe vir mekaar makliker te maak.
9. Daarmee wil die spreker sê dat daar baie ander dinge is wat sy ook nie kan doen nie/wil sy die leser laat dink oor die implikasie van wat sy sê.
10. Dit is uit respek – sy spreek God aan.
11. Na die mense op aarde.
12. 12.1 Ons moet mekaar met deernis en respek en liefde hanteer.
- 12.2 Dit dui op iets wat dit vir 'n mens moeilik maak/hinder/strem/verhinder om iets te doen/keer om iets te doen.
- 12.3 Ons vooroordele
13. Eie antwoord, byvoorbeeld: Nee, want die beelde verwys na Suid-Afrika en is dus op ons situasie van toepassing./Ja, want vooroordele kry 'n mens oral en volke in een land, sukkel oral om klaar te kom, byvoorbeeld: Noord-Ierland, Rusland, België, Amerika.

netwerk – Prevot van der Merwe (bl. 142)

1. Seine, radionetwerk en sosiale netwerk

2. 2.1 Skynbaar/dit lyk so
- 2.2 Dit lyk nie of hy oë het nie, maar hy kan tog sien met behulp van sy tentakels. Die woord “oënskynlik” bevat ook die meervoud van oog, wat treffend kontrasteer met “blind”.
3. Om te wys of beklemtoon hoe nietig ’n netwerk kan begin/lyk, maar dat dit baie groter is as wat ’n mens kan sien of dink.
4. ’n Mens kan nie sien waar dit begin en waar dit eindig nie. ’n Netwerk werk ook so.
5. Slakspore vorm ’n netwerk silwer draadjies en ’n mens kan nie sien waar dit begin of eindig nie, net soos ’n netwerk van seine.
6. Lees die uitleg van die verskillende woordbetekenisse. Watter van die volgende woorde se betekenisuitleg kan op hierdie gedig van toepassing wees? Skryf almal neer:
 - 6.1 **netwerk.** (rek.) *Stelsel waartoe alle rekenaars gelyktydige toegang het: My rekenaar is nie aan die netwerk gekoppel nie./Wye reeks kontakpersone: Sy het ’n netwerk van Facebook-vriende dwarsoor die wêreld.*
 - 6.2 **blind.** Die volgende kan van toepassing wees: Nie siende nie, sonder die vermoë om te sien./ (fig) Sonder verstand: *’n Leier blind volg. Siende blind wees, ’n blinde bygeloof/lets nie wil raaksien nie: Blind vir die gevolge van jou dade wees./Wat nie voorsien of bereken kon word nie: Blinde toeval, geluk.*
 - 6.3 **verbind:** Saamvoeg, verenig; in kontak bring: (lett) *Boomstamme verbind om ’n vlot te maak (ook fig) ’n Pad verbind die twee dorpe. Iemand telefonies verbind. Die netwerk verbind die twee rekenaars./ (fig) Deur ’n band verenig: Deur gemeenskaplike belange verbind; familiebande verbind.*
7. ’n Netwerk tegnologiese seine, byvoorbeeld internetseine, radioseine, TV-seine.
8. Die **s**-klank is ’n aanhouklank wat saamgaan met die gedagte van ’n netwerk.
9. Dit bestaan uit drie versreëls en bevat konkrete beelde.
10. Die inhoud is oral en te alle tye van toepassing.

elegie vir ’n skoolloopbaan – Ansa van der Walt (bl. 145)

1. Graad 12-leerder/skoolverlater. “dan lyk grootword só:”, “drome soos skooljare” en dit sal seer wees liewe skool”, “skoolbaadjie”
2. 2.1 Hulde aan ’n skoolloopbaan
- 2.2 Nee, want sy sê baie negatiewe dinge van die skool.
3. 3.1 Soos skooljare vinnig verbygegaan het, sal hulle drome ook sterf of skeefloop. Dit help ook nie om beloftes te maak nie – hulle sal waarskynlik almal kontak verloor.
- 3.2 **s-** en **v**-alliterasie, **oo-** en **ee**-assonansie, vergelyking en metafoer
4. “om jou lyf beter as ek te bewoon” (r. 14)
5. 5.1 Onwaar, sy gebruik slegs die beeld om na haar kleindogtertjiedrome te verwys.
- 5.2 Waar of waarskynlik, want baie leerders doen dit: “voosgekerfde bank”.
- 5.3 Waar – die “môres” verwys na die toekoms.
6. “skud ek oombliklik graag / my voete skoon van jou stof”(r. 16 en 17)

7.

KOLOM A	KOLOM B
"agterbly as naamgraffiti op 'n voosgekerfde bank"	Metafoor
"skoolbaadjie . . . soos 'n lewende se vel van my lyf afslag"	Vergelyking
"of wreed en oninhaalbaar skeef"	Assonansie
"in die leë leë gange"	Herhaling
"sal seer wees lieuwe skool "	Alliterasie

Die gewigopteller – Ernst van Heerden (bl. 147)

- Gewigoptel is 'n krag sport waar 'n gewig vanaf die vloer tot op verskillende hoogtes van die liggaam opgelig moet word en ook tot bokant die kop gelig moet word. Die doel daarvan is om spiere te ontwikkel.
- Ja, want die verduidelik waaroor die hele gedig handel.
- Die krag wat 'n liggaam of voorwerp na die aarde toe trek.
- Strofe 1: Die swaartekrag trek die gewig aan en maak dit swaar om op te lig.
Strofe 2: Die spiere van die gewigopteller bult.
Strofe 3: Die gewigopteller lig die gewig vinnig op.
- Die geoefende spiere lyk soos 'n dik vlegselsel.
- Beklemtoning
- 7.1 Swaartekrag
7.2 Die gewigopteller
7.3 Nee, want daar sal gewigte wees wat te swaar is vir hom om op te tel.
- Dit gaan oor die universele stryd van die mens teen die natuur.
- Elke strofe beeld 'n volgende stadium uit. Die eerste strofe beskryf die swaartekrag, die tweede die gewigopteller en die derde die oplig van die gewig. Hierdeur kan die leser elke stap volg.
- Dit beeld goed uit waaroor gewigoptel eintlik gaan – die stryd tussen die mens en die natuur.

trapsuutjies – Marlene van Niekerk (bl. 149)

- 1.1 Om stadig en versigtig te trap.
1.2 Die diertjie beweeg "ongesiens", "ritselloos".
- 2.1 Op die houding van die verkleurmannetjie, want die klem lê op "voorbeeldige gelatenheid".
2.2 Hy is stil en op sy plek, 'n voorbeeld vir ander, en beweeg so stadig dat 'n mens hom skaars kan sien beweeg. Boonop wys hy geen emosies nie en lyk of hy geen kwaad kan doen nie.
2.3 Dit dwing die leser om stadig te lees en dit pas by die stadige gang van die trapsuutjies.
- 3.1 Op sy vasvat van takke met sy pootjies.
3.2 Enige twee: Omgekeerde woordorde, herhaling van "vasvat-" en **v**-alliterasie.
- 4.1 Reël 12
4.2 Reël 8
4.3 Reël 11
4.4 Reël 9
- Eie antwoord, byvoorbeeld: Ja, hulle lyk grillerig en is ook grillerig om aan te vat. Nee, hulle is te oulik en as jy aan een vat, sien jy dat hy vinnig kan beweeg.

troetelwoorde vir ogilvie douglas – Marlene van Niekerk (bl. 151)

1. “Troetel” beteken om iemand met tere liefde te behandel. Dit suggereer dat iemand baie lief is vir Ogilvie Douglas.
2. Die subtitel gee die konteks vir die titel: ‘n bosbouer sit met sy Downsindroomkind (“mongoolkind”) op sy skoot. Tyd en ruimte word ook gegee: ‘n reëndag by ‘n nedersetting by Grabouw. Ons verwag dat dit die bosbouer sal wees wat die troetelwoorde gaan sê.
3. 3.1 Die pa
3.2 Sy seun, Ogilvie Douglas
3.3 Hy is baie lief vir die kind: “oggeliefie”, “my droomoogkind”.
4. 4.1 Dat dit reën terwyl die son skyn.
4.2 Dit wys op die vermenging van liefdesvreugde en hartseer wat die pa ervaar. Hierdie kind vir wie hy so lief is, is ook die bron van sy grootste hartseer omdat die kind nooit ‘n volwaardige lewe sal kan hê nie. Dit kan ook daarna verwys dat die reën die pa kans gee om sy kind te troetel, maar ook veroorsaak dat hy nie kan gaan werk om geld vir sy gesin in te bring nie.
5. 5.1 Deur alleenplasing
5.2 Dit wys op **ooreenkoms**, maar ook **kontras**. Ooreenkoms: Albei is ‘n vloeistof en drup./ Ongeluk: Die kwyl wys op die kind se gestremdheid en die reën op die feit dat hy nie kan gaan werk nie. Kontras: Kwyl wys op gestremdheid en reën simboliseer lewe en groei.
6. Die spreker se kind is gestremd en het dus baie aandag nodig./Hy kan nie gaan werk nie omdat dit reën./Sy vrou kan hom oënskynlik ook nie veel help nie (“maltrapma”).
7. Reël 18 wanneer die gebed begin.
8. Waar: Die spreker praat nie meer met Ogilvie nie, maar met God. Die inhoud ondergaan ‘n verdieping.
9. Daar is afstand tussen die pa en ma (“daar”), sy kan dalk effens mallerig wees, sy is dalk ‘n vrolike persoon. Moontlik is die ma ook gestremd en kan sy nie verantwoordelikheid aanvaar nie.

My siel, Pa – Marie van Rensburg (bl. 153)

1. 1.1 Die spreker se pa
1.2 ‘n Skoolseun (waarskynlik in matriek)
2. Sy pa is besig om my siel in te palm/oor te neem.
3. Die spreker moet akademies presteer (ekstra vakke neem en die dux-leerling word. Hy moet op die atletiekbaan presteer, eerste kom, rekords verbeter. Hy moet op die rugbyveld presteer: S.A.-skolespan speel, Cravenweek speel.
4. 4.1 “En/Maar my siel, Pa . . . / kan ek ‘n klein-klein stukkie terugvra?”
4.2 Dit vestig aandag op die gedeelte wat kom.
4.3 Dat die pa alreeds die spreker se siel ingepalm het. Hy wil net ‘n stukkie terughê, want hy weet die pa sal nie heeltemal terugstaan nie. Dit wys ook hoe desperaat hy is – selfs ‘n baie klein stukkie sal genoeg wees vir hom.
4.4 Die pa het dit alreeds.
5. “galgtou oor my kop.”
6. “Cravenweek” en “lynstaan”
7. Hy is net soos sy pa.
8. 8.1 Dit maak stellings/betrek die pa en die leser.
8.2 Eie antwoord, byvoorbeeld: Ja, want dit beklemtoon hoe moedeloos die spreker voel./Nee, daar is te veel vrae.
9. “om Pa eer te bring?” (r. 16)
10. Eie antwoord, bv.: Ek stem saam – te veel ouers plaas soveel druk op hulle kinders dat die kinders nie net hulleself kan wees nie. Dit gebeur veral met sport. Ek stem nie saam nie – die spreker veralgemeen. Deesdae besef baie ouers dit is belangriker dat hulle kinders gelukkig moet wees as dat hulle toppresterders moet wees.

Lya Konnokos – Janet van Wyk (bl. 155)

1. 'n Vrou wat baie van rieldans gehou het.
2. 2.1 Onwaar – hy wou nie hê sy moet dans nie.
2.2 Waar – “dans tot hoenderkraai”
3. 3.1 Die vertelling verloop van Lea se jong dae tot na haar dood.
3.2 Dieselfde woorde word min of meer gebruik, maar in r. 5–8 dans sy terwyl sy in r. 45–48 dood is – daar word onthou hoe sy gedans het. R. 5–8 is in die teenwoordige tyd geskryf, terwyl r. 45–48 in die verlede tyd geskryf is – dit beklemtoon die progressie.
4. R. 3, 5–8, 21 en 25–28
5. Dit help om ritme te behou, sluit aan by die musikaliteit en klink soos die woorde van 'n lied.
6. 6.1 “Hoe later hoe kwater” beteken dat dinge met verloop van tyd erger geword het. In hierdie geval het die dansery dus al vinniger/heftiger/joliger verloop.
6.2 Dat net Lya naderhand oorgebly het/aangehou dans het. Sy het nie 'n einde geken nie.
- 7.

KOLOM A	KOLOM B
“die dansers <u>s</u> tokflou <u>s</u> taan en <u>s</u> pook”	Alliterasie
“Die vure op die werf/begin . . . te sterf”	Personifikasie
“voetsaam, dans-dans uitgehol”	Metafoor
“Lya Konnokos dans losklos”	Assonansie

8. Eie antwoord, bv.: Dans is goeie oefening, dis 'n uitdrukking van emosie (gewoonlik vreugde), dit wys samehorigheid met 'n groep, dit kan jou inspireer.
9. Eie antwoord, bv.: Dit is lekker om jou te laat meevoer deur die musiek en wanneer jy dans word jy deel daarvan. Dit laat 'n mens ook goed voel/positief voel.
10. Eie antwoord met 'n persoonlike mening.

onthou jy? – Fanie Viljoen (bl. 158)

1. Die spreker se geliefde (“koffie in die bed”, r. 2). Hulle het die hele dag deur kontak gehad en aan die einde van die dag het hy vir haar gewag.
2. In 'n stad, want daar was oggendverkeer.
3. Waarskynlik lank gelede of 'n hele ruk gelede, want die spreker verwys na “daardie oggend”.
4. Die sig was swak, moontlik het dit veroorsaak dat sy 'n ongeluk gemaak het.
5. “daardie oggend”, “ontbyt”, “oggendverkeer”, “teetyd”, “middagete”, “daardie middag”, “huis toe gaan”. Ja, daar is progressie in die verloop van die dag: vanaf die oggend tot huistoegaantyd.
6. Waarskynlik die sypaadjie voor sy werk. In r. 13 verwys hy daarna dat hulle moes huis toe gaan.
7. Ja, want die spreker wil die tydsaanwysing eerste plaas om die verloop van die dag te beklemtoon.
8. Hulle begin met “onthou jy”, 'n verwysing na die tyd en 'n verwysing na die reën/wolke.
9. Letterlik – sy het weggestap van hom af. Figuurlik – dit was die laaste keer dat hy haar lewend gesien het, sy het dus uit sy lewe geloop.
10. Enige drie: Nie 'n vaste rymskema, strofobou, versreëllengte, ritme of tempo nie.
11. 11.1 Eie antwoord.
11.2 Die opbou van die weer totdat dit reën weerspieël die opbou van spanning. Bewolkte en reënweer maak mense soms depressief en hartseer.
12. Hy onthou hoe dit was toe sy geliefde nog gelewe het.
13. Dit dui op finaliteit, die einde van 'n pad wat hulle saam geloop het.

Janfiskaal – M.M. Walters (bl. 160)

1. Na 'n voël, die janfiskaal.
2. 2.1 Letterlik en figuurlik
2.2 Hy wys hoe trots hy is.
2.3 Hy is trots/hoogmoedig omdat almal bang is vir hom. Hy is die baas van die plaas.
2.4 Personifikasie
3. Hy vang hulle en haak hulle aan 'n doring of 'n draad.
4. Kruisrym: *abab*
5. Klein insekte, reptiele, voëls of selfs baba-muisies.
6. "Hoe heerlik tog wanneer jou buit / jou aansien vir hul Heer te wees."
7. Binnerym: "wip, hy knip" en paarrym: "knip", "klip"
8. Daar is 'n vaste rymskema en vaste ritme en versreëls is min of meer ewe lank.
9. Eie antwoord, byvoorbeeld: Ja, want hy vang diertjies wat hulleself nie kan beskerm nie./Nee, dit is maar soos die natuur werk.
10. Eie antwoord, byvoorbeeld: Nee, dit help ons om met nuwe oë na die natuur/dierelewe te kyk. OF: Ja, ek dink nie 'n mens kan menseienskappe aan diere toesê nie.

Skeepsverslag: Titanic – M.M. Walters (bl. 162)

1. Dit is 'n verslag oor die skip *Titanic* en sy laaste vaart.
2. Die toestande was gevaarlik met ysberge en veranderende winde. Hulle het waarskuwings van ander skepe gekry, maar dit verontagsaam. Die skip het 'n ysberg getref en die romp het geskeur. Yswater het ingestroom en die voorkant van die skip het begin sink. Daar was nie genoeg reddingsbote nie en party kon nie neergelaat word nie. Die passasiers wat nie op die reddingsbote kon kom nie, het aan die skip vasgeklou totdat hulle in die water beland het. Die water was egter te koud en hulle kon dit nie oorleef nie.
3. Die fokus was op die luukshede wat in oorvloed was, maar nie op die toerusting wat nodig is vir 'n ramp nie.
4. Die "beloofde land" wat hulle gekry het, is allermins wat hulle in gedagte gehad het. Die meerderheid het nie eens 'n land gehaal nie. Die skatte was veilig in die kluis en sou niks oorkom nie, maar die eienaars was nie veilig nie en het hulle lewens verloor. Aangesien die kluis saam met die skip diep onder die see weggebêre is, sou dit inderdaad vir ewig veilig wees – want niemand sou ooit weer daarby uitkom nie – die wrak is te diep vir duikers.
5. Dit dui aan dat iets belangriks volg/dit beklemtoon die waarskuwings.
6. "Senders van kleiner skepe het gewaarsku:," "Maar die luuksereus was doof"
7. Ja, want die kaptein het nie ag geslaan op die waarskuwings van ander skepe nie. (r. 23–24)
8. Omgekeerde woordorde om die woord "Chaos" te beklemtoon, **g**-alliterasie, die aandagstreep en die **ee**-assonansie.
9. "wanhopige"
10. Dit dui progressie aan en beklemtoon die feit dat gebeure positief of negatief was.
11. Eie antwoord.
12. 12.1 Dubbelpunt, aandagstreep, **aa**-assonansie en **w**-alliterasie
12.2 Eie antwoord
12.3 Slaan ag op waarskuwings en raad wat ander mense gee. Suid-Afrika stuur op 'n ramp af.

Toetse – Memorandums

Toets 1

Sewe reaksies op 'n seemeeugeraamte – Loftus Marais (bl. 166):

Kontekstuele vrae

1. Sewe verkillende reaksies van mense wat 'n seemeeugeraamte raakloop. (1)
 2. By die see/op 'n strand (1)
 3. Die eerste strofe betrek die leser deur te vra hoe die leser sal reageer as hy skielik op 'n seemeeu geraamte op afkom. (1)
 4. Strofe 7 (1)
 5. "só sit die dood wit in 'n lyf" (1)
 6. Dit dui aan dat 'n verduideliking volg/plaas die klem op die verduideliking. (1)
 7. Enige twee: Daar is geen hoofletters in die gedig nie en min leestekens/geen spesifieke rympatroon/die versreëls wissel in lengte/geen spesifieke ritme. (2)
 8. Eie antwoord (2)
- [Totaal: 10]**

Life van die jobless – Magmoed Martin (bl. 167)

Kontekstuele vrae

1. Spreker: 'n Werklose persoon/"my bra": die leser (2)
 2. Strofe 1: Die persoon probeer tevergeefs om werk te kry.
Strofe 2: Hy is die broodwinner, maar kan nie vir sy gesin sorg nie; sy vrou baklei met hom en skuldeisers soek hulle geld. Hy voel hulpeloos
Strofe 3: Sy geestelike en emosionele agteruitgang – hy voel depressief, vernederd en verwerp
Strofe 4: Fisiese agteruitgang – sy gesin het nie genoeg komberse nie; hulle is saamgehok sonder elektrisiteit; hy moet in vullisdromme krap op soek na kos
Strofe 5: Morele agteruitgang – hy drink, gebruik dwelms en steel, en sy kinders verloor hul respek vir hom. (4)
 3. Die opstapeling van die verskillende gevolge van werkloosheid word so beklemtoon. (1)
 4. Ja, want dit betrek die leser en maak ook 'n sterker stelling. (1)
 5. Eie antwoord (2)
- [Totaal: 10]**

GROOTTOTAAL: 20

Toets 2

Tuisresep – Charl-Pierre Naudé (bl. 168)

Kontekstuele vrae

1. Na alles in die verlede wat ons help vorm het. (1)
2. Die slotreël sluit aan by die “tuis” van die titel – “eie tafel” is ook om tuis en by die huis te wees. (2)
3. 3.1 “met hul swambaarde soos wasems” (1)
3.2 “en steun-steun oor die eeue heen gebagger” (1)
4. Die woorde klink amper dieselfde en is gevorm van “end”: “einderlose” beteken sonder horison – dit lyk of daar geen horison is nie, want die blou see en die blou hemel vloei aaneen. “eindelose” beteken sonder einde – dat so ’n seereis maande duur en voel of dit nooit tot ’n einde gaan kom nie. (2)
5. “waar sy die seile soos servette” (1)
6. Bobotie word gemaak met ’n kombinasie speserye wat oorspronklik kom uit lande waarvan die inwoners ’n belangrike rol gespeel het in ons geskiedenis. Daarom pas dit goed. (1)
7. Eie antwoord (1)

[Totaal: 10]

David de Lange – Fanie Olivier (bl. 169)

Kontekstuele vrae

1. David de Lange was ’n boeremusieklegende en ’n mynwerker.
David Dippenaar is ’n jong seun wat die spreker op ’n kunstefees ontmoet het. (2)
2. Albei was goed in musiek. (1)
3. “soet” (reël 10) en “suur” (reël 11); “snags” (reël 11) en “dag” (reël 12) (2)
4. Hy het met sy musiek die lewe lekker vir die mynwerkers gemaak. (1)
5. “Hoe maklik, maklik rym ’n klarinet” (1)
6. “. . . die vuvuzela al blaasding waarin hulle glo” (1)
7. Eie antwoord (2)

[Totaal: 10]

GROOTTOTAAL: 20

Toets 3

Fabel – D.J. Opperman (bl. 170)

Kontekstuele vrae

1. In die gedig is diere (wurms) die hoofkarakters en die verhaal het 'n boodskap – dit voldoen dus aan die hoofvereiste van 'n tradisionele fabel.
Die vraag of een erdwurm wat in twee gekap word weer as twee wurms kan voortlewe word soms betwyfel en kan as 'n fabel (versinsel/vrug van die verbeelding) afgemaak word. (2)
2. 'n Graaf het hulle middeldeur gekap. (1)
3. Erdwurms kom in die grond voor en daarom sal hulle "huise" van grond/klei wees. (1)
4. Kwatryn (1)
5. Twee erdwurms het vier geword. Daar is ook progressie in hulle verhouding – die eerste twee was boesemvriende en later het die een helfte die ander nie meer geken nie. (2)
6. Speels en lig/verhalend (1)
7. Eie antwoord, byvoorbeeld: vriendskap kan mettertyd tot vreemdelingskap/vervreemding lei. (2)

[Totaal: 10]

ja – Andries Samuel (bl. 171)

Kontekstuele vrae

1. Dit kan negatief én positief wees, byvoorbeeld: "Haat jy honde?", "Ja, ek haat honde". (2)
2. Internet (1)
3. Dit is 'n parentese/tussengedagte. Die doel hier is om juis die gedeelte te beklemtoon. (2)
4. Dit beklemtoon die betekenis van die woord deur die woord in isolasie te plaas. (1)
5. Enige twee: daar is nie 'n rympatroon, vaste ritme, vaste lengte van versreëls of vaste strofepbou nie. (2)
6. "eij" (1)
7. Eie antwoord (1)

[Totaal: 10]

GROOTTOTAAL: 20

Toets 4

Onthou, julle – Hilda Smits (bl. 172)

Kontekstuele vrae

1. Die leser, wat ook herinneringe het, maar ook die spreker se familie met wie sy die kleintydherinneringe kan deel. (1)
2. Herinneringe aan haar kinderdae, byvoorbeeld: die “Zephyr sonder Remme”, “kasteroliebottels”, “geroeste graaf”, “Rysmierbult”, “ou plaashuis”, “die berge by Venterskroon”. (2)
3. Ja, aanvanklik is die reëls langer met volledige beskrywings, maar teen die einde kom die herinneringe al vinniger terug en flits verby soos die lamppale wanneer jy in ’n motor sit: reël 12 tot 13 se tipografie visualiseer die beelde wat verbyflits. “Onthou, julle” is alleen geplaas in die laaste reël om dit te beklemtoon. (2)
4. Nostalgie, verlange na die onskuldige kleintyd. (1)
5. Vergelyking (1)
6. Nee, want die herinneringe gaan saam met die progressie en volg al vinniger op mekaar. (1)
7. Eie antwoord met motivering. (2)

[Totaal: 10]

onthou jy? – Fanie Viljoen (bl. 173)

Kontekstuele vrae

1. Sy geliefde wat al dood is. (1)
2. Herinneringe van die dag waarop sy geliefde dood is, byvoorbeeld: die koffie in die bed, ontbyt, die sms van die bank, die oggendverkeer, die weer, middagete, ens. (2)
3. Ja, die alleenplasing van strofe 2 beklemtoon byvoorbeeld die wending in die verloop van die dag. Die laaste twee versreëls word ook van die res geïsoleer, wat saamgaan met die boodskap dat ’n vreemdeling sy geliefde se nommer gebruik het om die slegte nuus oor te dra. Dit bevestig die finaliteit van sy eie isolasie. (2)
4. Letterlik – sy het weggestap. Figuurlik – dit is die laaste keer dat hy haar gesien het en sy het dus uit sy lewe gestap. (2)
5. Ja, strofe 2 (versreël 17) is die wending. Dit begin ook met “maar”. (1)
6. Eie antwoord, byvoorbeeld: Albei, dit is die laaste herinneringe en daarom kosbaar. Dit behoort soet te wees, maar dit is ook bitter omdat hy weet dit was die laaste keer. (2)

[Totaal: 10]

GROOTTOTAAL: 20

Toets 5

elegie vir 'n skoolloopbaan – Ansa van der Walt (bl. 174)

Kontekstuele vrae

1. 'n Leerder in graad 12. (1)
 2. Die spreker filosofeer oor haar skoolloopbaan en graad 12's se gevoelens/emosies wanneer hulle die skool moet verlaat. (1)
 3. Dit suggereer dat sy terugkyk oor haar skoolloopbaan. (1)
 4. "drome soos skooljare loop vinnig dood" (1)
 5. Dat matrieks aan die einde van hul skoolloopbaan mekaar belowe om in kontak te bly. (1)
 6. "vreemde môre" (1)
 7. Die voorbeeld wat sy noem, impliseer dat dit glad nie seer gaan wees nie – want elke matriek wil graag van sy skooldrag ontslae raak. "Liewe skool" is ook sarkasties, want dit is teen dié tyd duidelik dat sy nie lief is vir skool nie. (1)
 8. Vergelyking (1)
 9. Nee, want sy gebruik beelde soos om die stof van jou voete af te skud. (1)
 10. Eie antwoord (1)
- [Totaal: 10]**

My siel, Pa – Marie van Rensburg (bl. 175)

Kontekstuele vrae

1. Eie antwoord, byvoorbeeld: Wat van my siel, Pa?/Dit gaan nie net oor jou nie, Pa, want Pa het my siel van my weggenem. (1)
 2. Die Dux-leerling van 'n skool is die leerder wat akademies die beste presteer het. 'n Ouer wil graag trots wees op sy kind en weet as 'n kind die Dux-leerling is dat hy 'n goeie toekoms voor hom het. (2)
 3. Strofe 1 akademie, strofe 2 atletiek, strofe 3 rugby. Die laaste strofe gaan oor die verhouding tussen pa en seun. (4)
 4. 'n Probleemkind wat jy nie mooi weet hoe om te hanteer nie; dit het vir sy pa 'n netelige kwessie geword. (1)
 5. Paarrym (1)
 6. Eie antwoord, byvoorbeeld: Ja, want in ons skool plaas die ouers baie druk op die kinders./Nee, in ons skool is daar geen druk nie, want die ouers is nie baie by die skool betrokke nie. (1)
- [Totaal: 10]**

Groottotaal: 20

Toets 6

troetelwoorde vir ogilvie douglas – Marlene van Niekerk (bl. 176)

Kontekstuele vrae

1. Dat iemand vir Ogilvie Douglas baie liefhet. (1)
2. Die pa is 'n bosbouer by Grabouw/hy het 'n gestremde kind (mongool)/dit reën/die kind sit op sy skoot. (2)
3. “jakkals trou met wolf se vrou” (1)
4. 4.1 “my droomoogkind” (1)
- 4.2 “oophangmond/wat kwyl” (1)
5. Hy kan nie gaan bome kap nie en dus nie geld vir die gesin inbring nie. (1)
6. Dit bind die gedig tot 'n eenheid/beklemtoon die kontras, ironie en hartseer van die situasie. (1)
7. Hartseer/Teer en liefdevol (1)
8. Eie antwoord (1)

[Totaal: 10]

Skeepsverslag: Titanic – M.M. Walters (bl. 177)

Kontekstuele vrae

1. Dit was 'n sogenaamde onsinkbare superskip vir die superrykes, maar as gevolg van menslike foute en arrogansie het die skip op sy nooiensvaart gesink. Meer as die helfte van die passasiers en bemanning is dood. (2)
2. Dit beklemtoon die ironie, want die lande waar die skip beplan en gebou is was eeueoue seevarende lande en 'n mens sou verwag dat hulle die ondervinding gehad het om 'n goeie skip te bou. (1)
3. Daar is progressie wanneer die “verslag” stap vir stap uiteensit wat gebeur het. Dit begin by die bou van die skip en eindig met die sink van die skip. (2)
4. 4.1 Die klem word op verbindingswoorde geplaas wat die progressie aandui. (1)
- 4.2 “volop” (1)
5. Personifikasie (1)
6. “bly” (sing) (1)
7. Eie antwoord, bv.: Ja, want dit kan van toepassing gemaak word op enige regering of groep wat nie ag slaan op gevaartekens en besef dat hulle op 'n ramp afstuur nie. OF: Nee, want die verwysing na Afrikaans in die laaste reël maak dit slegs op die Afrikaanssprekende apartheidsregering van toepassing. (1)

[Totaal: 10]

GROOTTOTAAL: 20